

Stimuleren van leesbevordering op de BSO

STAND VAN ZAKEN 2013

Lezen

STICHTING LEZEN

Deze publicatie is uitsluitend te downloaden via www.lezen.nl

Stimuleren van leesbevordering op de BSO

STAND VAN ZAKEN 2013

Colofon

Stichting Lezen
Nieuwe Prinsengracht 89
1018 VR Amsterdam
020- 6230566
www.lezen.nl
info@lezen.nl

Vormgeving cover

Lijn 1 Haarlem, Ramona Dales

Dit onderzoek is tot stand gekomen in opdracht van Stichting Lezen.

© 2013 TNS NIPO, Stichting Lezen, Amsterdam

Inhoud

Samenvatting	6
Inleiding	8
1 Conclusies: kansen en belemmeringen voor het stimuleren van lezen en voorlezen op de BSO	10
2 Speerpunten: stimuleren van leesbevordering	13
2.1 Belangrijkste conclusies	13
3 Achtergrondkenmerken	15
3.1 Belangrijkste conclusie	15
3.2 Dagindeling: veel routine en korte dagen	15
3.3 Organisatie: meeste BSO's zijn onderdeel van een koepel	16
4 Stand van zaken: lezen is wel belangrijk, maar ook een beetje schools	19
4.1 Belangrijkste conclusie	19
4.2 Belang van lezen	19
4.3 De boekencollectie	21
4.4 Frequentie voorlezen/zelfstandig lezen	23
5 Houding: BSO draait om beleving van het kind	25
5.1 Belangrijkste conclusies	25
5.2 Activiteiten en doelstelling BSO: vrije tijd of ontwikkeling?	25
5.3 Partners, ouderbetrokkenheid en cursussen	27
5.4 Budget en coördinator	30
6 Aanschaf van boeken: niet centraal geregeld	32
6.1 Belangrijkste conclusies	32
7 Activiteiten naar aanleiding van boeken	35
7.1 Belangrijkste conclusies	35
7.2 Activiteiten naar aanleiding van een boek/verhaal	35
7.3 Activiteiten vanuit de BSO rondom lezen en voorlezen	36
7.4 Kinderen vinden boeken leuk, maar tijd is schaars op de BSO	39
7.5 Jaarlijkse campagnes	40
7.6 Samenwerken met de bibliotheek	41

8 Acties: tips voor verbetering (voor)leesklimaat	43
Bijlagen	45
Bijlage 1: Onderzoeksverantwoording	45
Bijlage 2: Vragenlijst	46

Samenvatting

In deze rapportage is de stand van zaken rondom lezen en voorlezen in de buitenschoolse opvang (BSO) weergegeven. De rapportage geeft inzicht in de huidige situatie en tevens een antwoord op de vraag wat de mogelijkheden zijn om lezen en voorlezen te stimuleren op de BSO.

Hoewel alle BSO's natuurlijk verschillend zijn:

- hebben de meeste BSO's ongeveer twintig kinderen op een groep;
- zijn op elke groep gemiddeld twee pedagogisch medewerkers actief;
- hebben de meeste BSO's één of twee groepen en zijn ze niet enorm groot;
- hebben de meeste BSO's drie ruimten;
- beschikken vrijwel alle BSO's over een buitenruimte;
- is het merendeel van de BSO's onderdeel van een koepelorganisatie;
- zijn vrijwel alle medewerkers en leidinggevenden geschoold;
- zijn de dagen kort op een BSO en is er veel sprake van routine.

De activiteiten die op de BSO worden gedaan, zijn gericht op ontspanning en ontwikkeling, maar dan zonder schools karakter. Er zijn twee belangrijke drijfveren waarop leidinggevenden en pedagogisch medewerkers de keuze van activiteiten op de BSO baseren, namelijk:

- de activiteiten richten zich op wat kinderen 'leuk' vinden om te doen;
- de activiteiten moeten in het teken van 'vrije tijd' staan.

Het belang van *voorlezen* en de frequentie waarmee wordt *voorgelezen*, neemt razendsnel af als de kinderen ouder worden. Hoewel het **belang** van *zelfstandig lezen* toeneemt naarmate de kinderen ouder worden, neemt de **frequentie** van het *zelfstandig lezen* niet toe. De meeste BSO's beschikken wel over boeken en het aanbod is divers, maar niet groot. De kwaliteit van deze boeken is niet altijd goed. De kinderen kunnen op iedere BSO zelfstandig boeken pakken en gaan lezen. De meeste BSO's beschikken ook over een leeshoek waar kinderen rustig kunnen lezen en voorgelezen kunnen worden.

Op de meeste BSO's is er geen beleid of zijn er geen afspraken ten aanzien van de aanschaf van boeken. Boeken worden aangeschaft omdat enerzijds de kinderen met suggesties voor nieuwe boeken komen en anderzijds pedagogisch medewerkers soms zelf tegen boeken aanlopen. Uiteindelijk keurt de leidinggevende de (mogelijke) aanschaf goed. Gemiddeld worden er een paar keer per jaar (nieuwe) boeken aan de (voor)leescollectie van BSO's toegevoegd. De leidinggevende is vaak verantwoordelijk voor de aanschaf, maar bepaalt niet het budget dat wordt uitgegeven aan boeken. Het bepalen van het budget is vaak een taak van het bestuur.

De medewerkers en leidinggevenden van de BSO's geven aan niet vaak deel te nemen aan landelijke (voor)leescampagnes. De Nationale Voorleesdagen en de Kinderboekenweek zijn

het meest bekend en daar wordt ook het vaakst aan deelgenomen. Andere activiteiten rondom lezen en voorlezen worden haast (nog) niet gedaan op de BSO's. De meeste pedagogisch medewerkers hebben wel interesse om een activiteit rondom lezen te doen, maar het ontbreekt ze aan ideeën, tijd en initiatieven. De medewerkers zijn druk met het dagelijks reilen en zeilen op de BSO. Door de medewerkers worden er wel activiteiten gedaan op de groep naar aanleiding van een boek of verhaal. Vooral knutselen en het gesprek aangaan over een boek worden vaak gedaan. Leidinggevenden hebben misschien ook interesse in activiteiten rondom lezen, maar kennis en informatie hiervoor schiet te kort.

De BSO werkt niet veel of intensief samen met andere instellingen. De leidinggevenden geven aan wel open te staan voor een samenwerking met scholen, maar in de praktijk wordt dit nog niet veel gedaan. Sommige BSO's werken wel samen met bibliotheken, maar deze samenwerking is heel summier. Soms gaat een BSO naar voorleesmiddagen en/of hebben ze een abonnement op boeken. De leidinggevenden staan open voor een samenwerking met de bibliotheek. De leidinggevenden en medewerkers van BSO's hebben tevens wel oren naar het opzoeken/uitzoeken van boeken, voorleesmiddagen, themakisten en kant-en-klare activiteitenpakketten. De bibliotheek lijkt een belangrijke plaats in te kunnen nemen als samenwerkingspartner voor activiteiten rondom lezen en voorlezen.

Ouders worden nog vrijwel niet betrokken bij lezen en voorlezen op de BSO. Leidinggevenden informeren ouders wel over de BSO via bijvoorbeeld een nieuwsbrief en ouderavonden. De ouderavond staat vaak in het teken van een thema. Volgens leidinggevenden zouden boeken of lezen ook interessante thema's kunnen zijn voor de ouderavond. Sommige leidinggevenden geven ook aan dat ze een rubriek in de nieuwsbrief aan boeken zouden kunnen wijden.

Als het gaat om lezen en voorlezen hebben de BSO's de beleidsaspecten die zich richten op de groep kinderen (zoals zelfstandig boeken pakken, voorleesplek etc.) goed op orde. Belangrijke verbeterpunten in de beleidsaspecten rondom lezen en voorlezen betreffen:

- de interne organisatieaspecten (zoals een verantwoordelijke voor de boekencollectie en leesbevordering als onderdeel van het beleid). Deze aspecten worden redelijk tot slecht beoordeeld en leidinggevenden zijn zich er bewust van dat deze aspecten een grote invloed hebben op een positief voorleesklimaat.
- de externe beleidsaspecten (zoals samenwerken met de bibliotheek en de ouderbetrokkenheid). Deze aspecten worden slecht beoordeeld, maar leidinggevenden zijn zich niet bewust van de impact van deze aspecten op een positief voorleesklimaat. Het is hierbij belangrijk dat leidinggevenden zich eerst bewust worden van het belang van deze aspecten voordat zij dit kunnen aanpakken en verbeteren.

Inleiding

Stichting Lezen bevordert lezen in de Nederlandse (en Friese) taal in de ruimste zin van het woord. Zij levert een bijdrage aan het verbeteren van het leesklimaat en de leescultuur, als onderdeel van het algemene lees- en literatuurbeleid van het ministerie van OCW. Stichting Lezen stimuleert vernieuwende initiatieven, methodieken en instrumenten op het gebied van leesbevordering. Leesbevordering kan alleen slagen als er voor alle kinderen in Nederland structureel en van jongs af aan voldoende aandacht is.

Uit een eerder onderzoek van TNS NIPO gedaan voor Kinderopvang Nederland – naar kinderen op de BSO – blijkt dat 53% van de ondervraagde kinderen boeken lezen leuk vindt, terwijl 22% van de ondervraagde kinderen het lezen van boeken ‘stom’ vindt. Het lezen van boeken is hiermee een van de minst leuke activiteiten voor kinderen om te doen op de BSO, volgens de kinderen. Oudere kinderen (9-12 jaar) vinden het lezen van boeken vaker stom dan de jongere kinderen (5-8 jaar). Met deze cijfers als achtergrond vraagt Stichting Lezen zich af in hoeverre er op de BSO ruimte is voor lezen en voorlezen. Wordt er op de BSO aandacht besteed aan boeken? Wordt lezen op de BSO gestimuleerd?

Stichting Lezen wil achterhalen wat de stand van zaken is rondom lezen en voorlezen in de buitenschoolse opvang (BSO). Kennis over de stand van zaken is noodzakelijk om te verkennen wat de mogelijkheden zijn om lezen en voorlezen te stimuleren via de BSO.

In dit rapport staan de uitkomsten van het onderzoek onder buitenschoolse opvang centraal. TNS NIPO heeft in opdracht van Stichting Lezen onderzoek gedaan onder leidinggevend en medewerkers van deze BSO's. In dit rapport wordt antwoord gegeven op de centrale vraag en de onderzoeksvragen:

Leeswijzer

Na deze inleiding worden allereerst conclusies ten aanzien van de onderzoeksdoelen geformuleerd. Deze zijn ingedeeld naar de hoofddoelen van het onderzoek zoals hiervoor omschreven. De hoofdstukken daarna gaan in op de volgende thema's:

- speerpunten;
- achtergrondkenmerken;
- stand van zaken;
- houding;
- aanschaf van boeken;
- activiteiten naar aanleiding van boeken;
- acties.

In de bijlage zijn een onderzoeksverantwoording en de vragenlijst opgenomen.

In deze rapportage zijn grafieken en tabellen voorzien van percentages. Een plus- of minteken (+/-) in een tabel of grafiek verwijst naar een significant verschil in de resultaten tussen leidinggevenden en pedagogisch medewerkers tenzij anders aangegeven. Tevens zijn andere significante en relevante verschillen weergegeven in de tekst.

1 Conclusies: kansen en belemmeringen voor het stimuleren van lezen en voorlezen op de BSO

Bij deze conclusies zijn de inzichten uit het onderzoek normaal gedrukt en de daaruit volgende adviezen cursief gedrukt weergegeven.

Past lezen en voorlezen bij de BSO?

- De belangrijkste doelstellingen van de BSO zijn onder te verdelen in drie categorieën: een sociaal en emotioneel veilige omgeving bieden, de ontwikkeling van de kinderen stimuleren en het bieden van een leuke vrijetijdsbesteding aan de kinderen. Veel leidinggevend en pedagogisch medewerkers vinden lezen en voorlezen belangrijk voor kinderen en vinden ook dat de BSO hier een geschikte plaats voor is. Toch geven ook veel leidinggevend en pedagogisch medewerkers aan niet goed te weten hoe lezen en voorlezen bij de doelstellingen van de BSO kan passen. Als leidinggevend en pedagogisch medewerkers lezen en voorlezen geen activiteiten voor de BSO vinden dan komt dit vooral door het schoolse karakter van lezen dat bij hen bekend is. Ze geven aan dat op de BSO het kind zelf bepaalt wat het wil doen en dat lezen en voorlezen meer iets is voor op school en thuis.

Leidinggevend en pedagogisch medewerkers kunnen worden op de verschillende manieren waarop lezen en voorlezen bij kan dragen aan de doelstellingen van de BSO. Tevens is het een kans om medewerkers en leidinggevend en pedagogisch medewerkers bewust te maken dat lezen en voorlezen meer omvat dan het schoolse karakter waar door sommigen nu aan wordt gerefereerd.

Is er tijd en ruimte voor lezen en voorlezen op de BSO?

- De dagen op de BSO zijn kort en vullen zich met routine. Hoewel pedagogisch medewerkers lezen en voorlezen belangrijk vinden, geven ze aan dat ze weinig tijd hebben om actief met de kinderen aan de slag te gaan met lezen en voorlezen. De waa van de middag doet hen dit vergeten.

Leidinggevend en pedagogisch medewerkers kunnen erop gewezen worden om tijd en ruimte in het dagprogramma van BSO op te laten nemen voor lezen en voorlezen. Het zou een grote verbetering voor het (voor)lees klimaat op BSO's zijn als lezen en voorlezen onderdeel wordt van de dagelijkse of wekelijkse routine.

Wat hebben medewerkers en leidinggevend en pedagogisch medewerkers nodig om meer te doen met (voor)lezen?

- Op een merendeel van de BSO's is een leeshoek aanwezig waar kinderen en pedagogisch medewerkers kunnen (voor)lezen. Niet alle medewerkers en leidinggevend en pedagogisch medewerkers zijn tevreden met de leeshoek (maar de meeste wel). Sommigen vinden dat het niet rustig genoeg is voor de kinderen om er te kunnen lezen en/of voorgelezen te worden. Alle BSO's beschikken over boeken, al varieert het aantal en de kwaliteit van de boeken tussen de BSO's. Veel medewerkers en leidinggevend en pedagogisch medewerkers geven aan dat zij kwalitatief betere en meer boeken nodig hebben om meer te kunnen doen met lezen en voorlezen op de BSO.

In het kader van leesbevordering is het belangrijk om aandacht te schenken aan wat een kwalitatief goed en voldoende groot boekenaanbod is voor de kinderen op de BSO's. Een mogelijkheid is om, net als op kinderopvangcentra, hiervoor een standaard op te laten nemen in het beleidsplan of in de kwaliteitseisen.

- Het ontbreekt de medewerkers vaak aan tijd, ideeën en inspiratie om met lezen en voorlezen aan de slag te gaan, terwijl het de leidinggevenden vaak ontbreekt aan kennis en informatie om meer met lezen en voorlezen te kunnen doen. Leidinggevenden zouden graag informatie ontvangen over verschillende activiteiten en tips over leesboeken.

In het kader van leesbevordering zien we een belangrijke rol weggelegd in de voorlichting aan leidinggevenden. Immers veel leidinggevenden geven aan dat ze voor informatie over boeken en activiteiten rondom boeken zich als eerste naar de bibliotheek zouden wenden.

- De bibliotheek kan een belangrijke rol spelen in de informatieverstrekking rondom lezen en voorlezen. Veel medewerkers geven aan dat ze een kant-en-klaar (voor)leespakket zouden verwelkomen. De bibliotheek zou ook hierin een belangrijke rol kunnen spelen in het verstrekken van dergelijke pakketten. De belemmeringen om met de bibliotheek samen te werken zijn vooral dat de bibliotheek niet in de buurt is, de BSO's geen contacten hebben bij de bibliotheek en dat het lidmaatschap geld kost. Tevens geven BSO's niet veel geld uit aan boeken en lezen, hier ligt een belemmering.

Het is belangrijk dat de bibliotheek zich opwerpt als samenwerkingspartner van de BSO. De bibliotheek kan zich profileren als kennisinstituut en als aanbieder van kant-en-klaar (voor)leespakketten met activiteiten. Daarnaast moet er bekeken worden of er voldoende budget is bij de BSO's om met de bibliotheek te kunnen samenwerken.

- Voor (extra) budget zijn niet de leidinggevenden en medewerkers belangrijk, maar het bestuur van de BSO's. Het merendeel van de BSO's valt onder een koepelorganisatie.

Stichting Lezen kan het initiatief vanuit de bibliotheken stimuleren.

Wat heeft prioriteit in het verbeteren van het voorleesklimaat op de BSO?

- Voor het verbeteren van het voorleesklimaat heeft op dit moment een (voor)leescoördinator prioriteit. De meer interne beleidsaspecten op het gebied van (voor)lezen (zoals een verantwoordelijke voor de boekencollectie, een coördinator voor de aanschaf van boeken, leesbevordering als onderdeel van het beleid) hebben ook prioriteit in de verbetermogelijkheden voor een goed voorleesklimaat. Leidinggevenden van BSO's geven zelf aan dat deze aspecten niet goed op orde zijn binnen de BSO's en tevens dat deze aspecten erg van invloed zijn op een positief voorleesklimaat. Uit de resultaten blijkt dat zowel medewerkers als leidinggevenden openstaan voor een cursus over leesbevordering en taalstimulering op de BSO.

Het aanstellen van een (voor)leescoördinator en het geven van een training/ cursus hierin zal een bijdrage leveren aan een beter voorleesklimaat op BSO's. Het is belangrijk dat deze (voor)leescoördinator gepromoot wordt en zo onder de aandacht wordt gebracht bij de BSO's. Daarnaast is het belangrijk dat BSO's een voorleescoördinator opnemen in hun beleidsplan of hiervoor verplicht worden door middel van kwaliteitseisen.

Samenvattend: Wat kan er gedaan worden om lezen en voorlezen te stimuleren op de BSO?

- Laat lezen en voorlezen een vast onderdeel worden van de dagbesteding op de BSO.
 - Haal het concept lezen uit de schoolse hoek (met leesniveaus) en benader (voor)lezen meer als allereerst leuke en tevens leerzame vrijetijdsbesteding.
 - Presenteer (voor)lezen als een actieve bezigheid waarbij kinderen spelenderwijs (door middel van uitdagende activiteiten) met boeken en verhalen in aanraking komen en op die manier zich ontwikkelen.
- Neem lezen en voorlezen op in het beleid van de BSO.
 - Stimuleer voorleescoördinatoren op de BSO. Deze personen zijn de aangewezen persoon om lezen en voorlezen een plaats te geven op de BSO en zorg te dragen voor een kwalitatief goed aanbod van boeken.
- Zorg voor meer samenwerking met bibliotheken.
 - Bibliotheken kunnen BSO's informeren over nieuwe boeken en activiteiten rondom boeken. Bibliotheken kunnen kant-en-klare pakketten leveren aan de BSO's om lezen en voorlezen te stimuleren en altijd een kwalitatief goed aanbod van boeken te verzorgen.

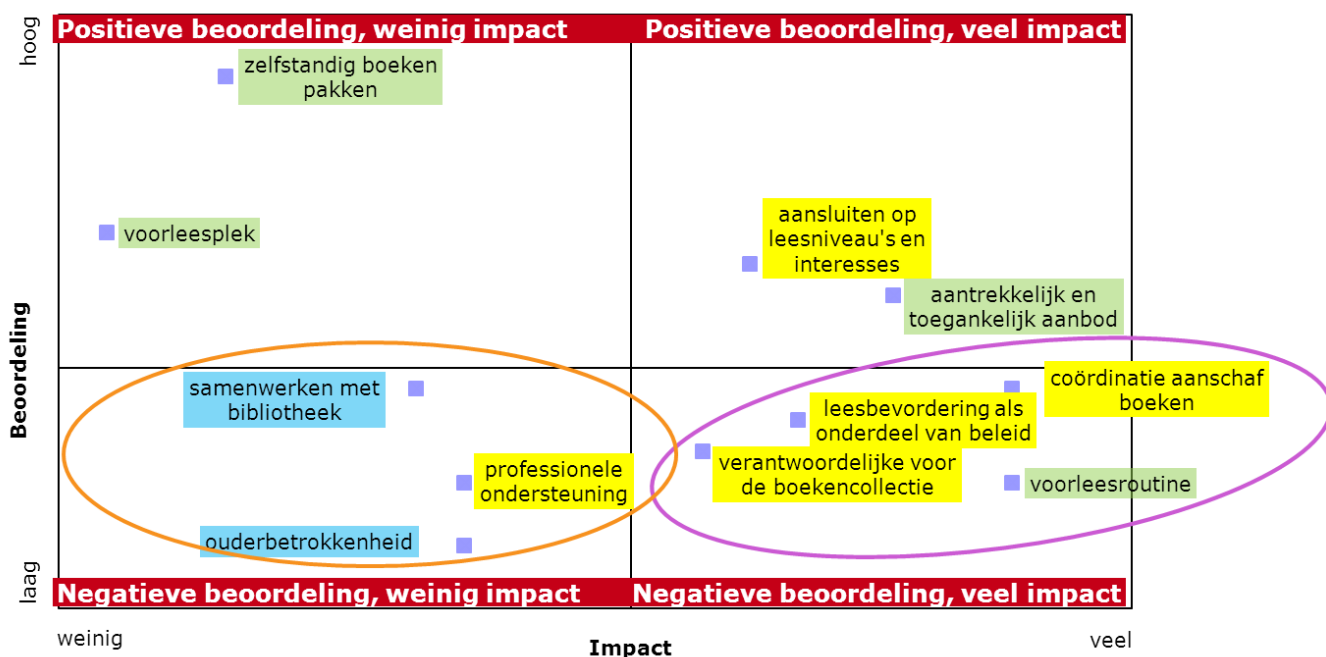
2 Speerpunten: stimuleren van leesbevordering

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de verschillende beleidsaspecten op het voorleesklimaat van BSO's besproken. De leidinggevenden is gevraagd verschillende aspecten die van invloed zijn op het voorleesklimaat te beoordelen. Met behulp van een regressieanalyse is vervolgens in kaart gebracht in welke mate deze aspecten van invloed zijn op een positief voorleesklimaat (volgens leidinggevenden) van BSO's.

2.1 Belangrijkste conclusies

Beleidsaspecten gericht op de groep (zelfstandig boeken pakken, voorleesplek etc.) worden – met uitzondering van voorleesroutine – redelijk tot goed beoordeeld door de leidinggevenden van de BSO's. De interne organisatieaspecten (verantwoordelijke voor de boekencollectie en leesbevordering als onderdeel van het beleid) worden redelijk tot slecht beoordeeld door de leidinggevenden van de BSO's. Echter, deze interne organisatieaspecten hebben volgens leidinggevenden momenteel een grote impact op het voorleesklimaat. Het is belangrijk om de aandacht op deze aspecten te richten om het voorleesklimaat op BSO's te verbeteren. De meer externe beleidsaspecten (samenwerken met de bibliotheek en de ouderbetrokkenheid) worden ook slecht beoordeeld door de leidinggevenden. Deze aspecten hebben volgens leidinggevenden weinig impact op een goed voorleesklimaat. Het is belangrijk dat leidinggevenden zich eerst bewust worden van het belang van deze aspecten voordat zij dit kunnen aanpakken en verbeteren.

Figuur 1 | Beleidsaspecten beoordeeld door leidinggevenden (Q120 n=150 leidinggevenden)

Bron: TNS NIPO, 2013

In figuur 1 is te zien dat van alle beleidsaspecten de leidinggevenden aangeven dat ze het zelfstandig pakken van boeken en het hebben van een voorleesplek het best beoordelen binnen hun BSO. Volgens leidinggevenden hebben deze aspecten momenteel weinig invloed op een positief voorleesklimaat. Het aanpakken van deze aspecten zou momenteel niet direct bijdragen aan een positiever voorleesklimaat op de BSO's. Dit betekent echter niet dat als deze aspecten *niet* goed op orde zouden zijn, deze ook weinig invloed zouden hebben op een positief voorleesklimaat.

Het aansluiten op leesniveaus en interesses en het hebben van een aantrekkelijk en toegankelijk aanbod van boeken is volgens leidinggevenden best aardig op orde op hun BSO. Deze twee beleidsaspecten ervaren leidinggevenden op dit moment als zeer van invloed op een positief voorleesklimaat. Het is daarom belangrijk dat deze aspecten op orde blijven of verbeteren bij BSO's om een goed voorleesklimaat te behouden/creëren.

Het samenwerken met de bibliotheek, het erbij betrekken van ouders en het bieden van professionele ondersteuning aan de leesontwikkeling van kinderen beoordelen leidinggevenden niet goed op hun BSO. Echter, leidinggevenden zien dit zelf momenteel ook niet als meest van invloed op een positief voorleesklimaat. Het is belangrijk dat leidinggevenden zich bewust worden van de bijdrage van deze aspecten aan een positief voorleesklimaat, voordat deze aspecten kunnen worden verbeterd.

Het vasthouden aan een voorleesroutine, een verantwoordelijke voor de boekencollectie, de coördinatie voor de aanschaf van boeken en leesbevordering als onderdeel van het beleid zijn aspecten die leidinggevenden niet goed beoordelen op hun BSO, maar waarvan ze wel vinden dat deze aspecten van invloed zijn op het voorleesklimaat van de BSO. Het verbeteren van deze aspecten door het aanstellen van een coördinator en/of een verantwoordelijke voor boeken en (voor)lezen op de BSO's zou op dit moment een belangrijke bijdrage leveren aan een positiever voorleesklimaat.

Figuur 2 / Beleidsaspecten beoordeeld door leidinggevenden (schaal 1 t/m 5 - Q120 n=150 leidinggevenden)

	Gemiddeld	% Goed	% Slecht
Het gegeven dat kinderen zelf boeken kunnen pakken	3,4	40	11
Het beschikken over een rustige en stimulerende (voor)leesplek voor kinderen	3,0	27	29
Het aansluiten van het boekenaanbod op de verschillende interesses en leesniveaus van de kinderen	2,8	25	40
Een aantrekkelijk en toegankelijk aanbod van boeken	2,8	18	41
Het samenwerken met een bibliotheek	2,4	11	47
De coördinatie van de aanschaf van boeken	2,4	11	53
Het aanstellen van een verantwoordelijke voor de boekencollectie	2,3	13	59
Leesbevordering als onderdeel van het beleid	2,3	12	61
Het bieden van professionele ondersteuning aan de leesontwikkeling van kinderen	2,1	8	64
Het vasthouden aan (voor)leesroutine (een vaste plek in het dagritme)	2,1	7	67
Het stimuleren van de ouderbetrokkenheid op het gebied van lezen en voorlezen	1,9	7	69
Hoe beoordeelt u het algemene (voor)leesklimaat op uw BSO?	3,0	9	47

3 Achtergrondkenmerken

3.1 Belangrijkste conclusie

Hoewel alle BSO's natuurlijk verschillend zijn, hebben de meeste BSO's ongeveer twintig kinderen op een groep. Op elke groep zijn gemiddeld twee pedagogisch medewerkers actief. De meeste BSO's hebben één of twee groepen en zijn niet enorm groot. Gemiddeld heeft een BSO vier ruimten, maar de meeste BSO's hebben er drie. Vrijwel alle BSO's hebben een buitenruimte. De meeste BSO's zijn onderdeel van een koepelorganisatie en vrijwel alle medewerkers en leidinggevenden zijn geschoold. De meeste dagen zijn kort op een BSO en er is veel sprake van routine.

3.2 Dagindeling: veel routine en korte dagen

Uit de kwalitatieve gesprekken met leidinggevenden en pedagogisch medewerkers is een goed beeld naar voren gekomen over de dagindeling op de BSO's. De meeste dagen zijn erg kort op de BSO. Rond drie uur worden de kinderen opgehaald bij de scholen en rond half vier wordt er in groepen iets gegeten en/of gedronken. Daarna kunnen kinderen vrij spelen en/of zich aanmelden bij een activiteit. Rond half vijf worden de eerste kinderen alweer opgehaald door hun ouders. De meeste medewerkers gaan op deze korte dagen niet 'ver weg' voor een activiteit, omdat dit lastig te coördineren is met de ouders die hun kinderen komen ophalen. De kinderen kunnen tot ongeveer half zeven bij de BSO terecht. Uitzonderingen op deze korte dagen zijn vakanties en woensdagen (op woensdagen zijn er echter minder kinderen aanwezig op de BSO). Tijdens de vakanties is er een apart rooster met langdurige activiteiten en activiteiten buiten de deur, waar kinderen zich vooraf voor kunnen inschrijven. De meeste kinderen komen op vaste dagen naar de BSO. Slechts een paar kinderen komen alle dagen van de week naar de BSO.

Per groep zijn er ongeveer twintig kinderen en twee pedagogisch medewerkers. De grootte van BSO's verschilt. Soms heeft een BSO vijf groepen en soms maar een halve groep. De meeste BSO's hebben voor elke groep één ruimte, maar na het eten geldt er vaak een opendeurenbeleid. Dit houdt in dat dan in elke ruimte een aparte activiteit of speelruimte is en dat kinderen ook met kinderen uit andere groepen activiteiten volgen. De ruimtes of hoekjes die gecreëerd worden, zijn gericht op de interesses van kinderen. Zo is er op de meeste BSO's een buitenspeelruimte, een poppenhoek, een bouwhoek, een leeshoek, een loungehoek en/of een knutselhoek.

De meeste groepen worden ingedeeld op leeftijd. Veelvoorkomende groepen zijn de 4- t/m 6-jarigen, de 7- t/m 8-jarigen en groepen met kinderen vanaf 9 jaar en ouder. Tot en met 12 jaar mogen de kinderen op de BSO actief zijn, maar in de praktijk zijn er niet veel 11- en 12-jarigen in de groepen. In sommige BSO's zijn de groepen niet op leeftijd ingedeeld, maar is er in de groep een variatie in de leeftijden van de kinderen. Van de BSO's die meer dan één groep hebben, hebben zes op de tien horizontale groepen (59% –

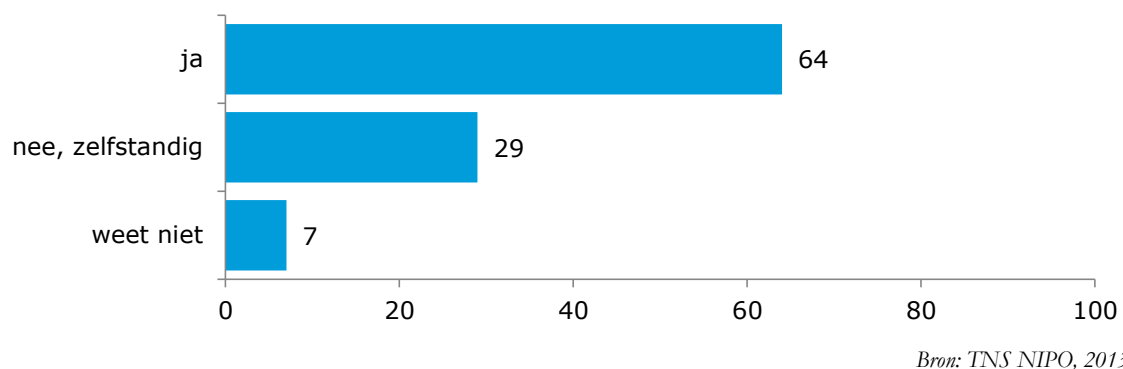
op leeftijd ingedeeld). Een vijfde heeft verticale groepen (19% – leeftijden gemengd) en tevens heeft een vijfde een combinatie van horizontale en verticale groepen (22%).

Op ongeveer drie kwart van de BSO's wordt gebruikgemaakt van een televisie (74%). Tevens maken zeven op de tien BSO's gebruik van een computer (69%). Slechts een paar procent van de BSO's maakt gebruik van een tablet of smartboard op de groep (3% of 4%). Ongeveer een op de tien BSO's maakt geen gebruik van een van deze faciliteiten op de groepen (12%).

3.3 Organisatie: meeste BSO's zijn onderdeel van een koepel

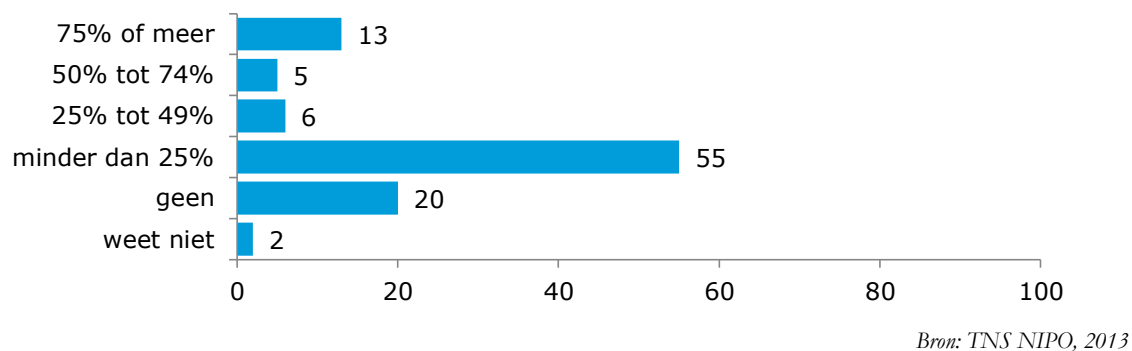
De meeste BSO's zijn onderdeel van een koepelorganisatie (64%). Het is voor Stichting Lezen interessant om zich juist op deze BSO's te richten omdat deze eenvoudiger te bereiken zijn.

Figuur 3 / Is de BSO onderdeel van een koepelorganisatie? (Q90 n=465 totaal)

Een vijfde van de BSO's (20%) heeft geen kinderen op de groep met een andere moedertaal dan het Nederlands. Ongeveer een kwart van de BSO's heeft 25% of meer kinderen op de groep met een andere moedertaal dan het Nederlands. Juist voor deze BSO's is het belangrijk om meer aandacht aan lezen te besteden. Dit komt gelukkig ook terug in de resultaten.

Figuur 4 / Hoeveel % van de kinderen heeft een andere moedertaal dan Nederlands? (Q100 n=465 totaal)

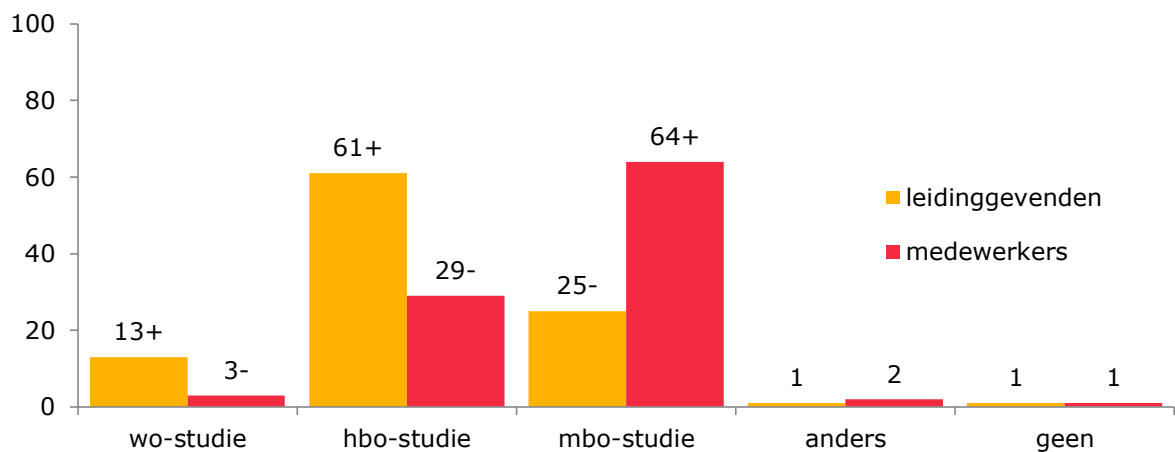
De leidinggevend en medewerkers van BSO's met 25% of meer kinderen met een andere moedertaal dan het Nederlands op de groep:

- vinden voorlezen op de groep voor alle leeftijden belangrijker.
- voegen jaarlijks vaker (voorlees)boeken toe aan de collectie (6,3 versus 4,7 gemiddeld).
- geven jaarlijks meer geld uit aan boeken (198,60 euro versus 131 euro gemiddeld).

De meeste medewerkers op de BSO hebben een mbo-studie afgerond en de meeste leidinggevend en een hbo-studie. Een ruime meerderheid van de medewerkers en leidinggevend en (85%) geeft aan dat deze studie relevant was voor de werkzaamheden die ze nu doen. Bij ongeveer de helft van de medewerkers is er tijdens de opleiding aandacht geweest voor lezen en voorlezen (54%). Voor leidinggevend en ligt dit percentage een stuk lager (35%).

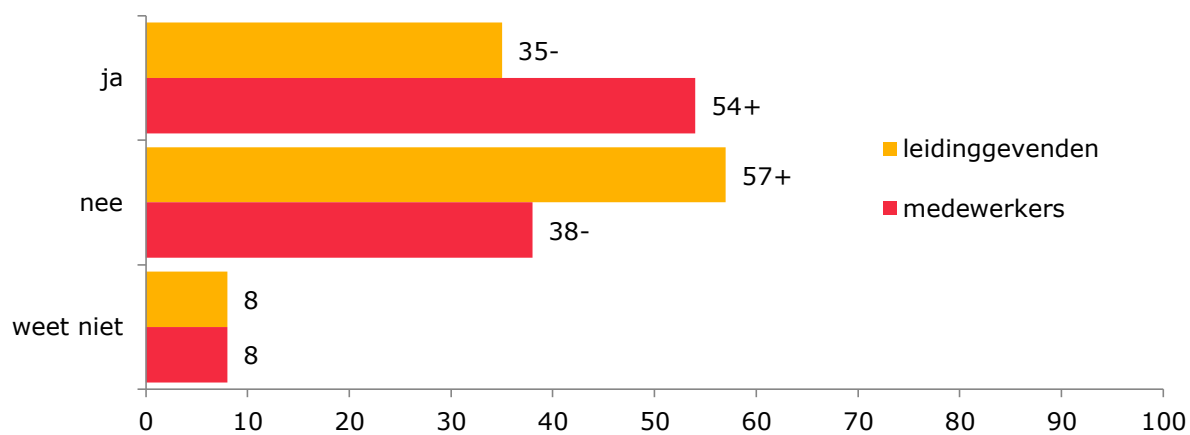
Ongeveer drie kwart van de leidinggevend en en zeven op de tien pedagogisch medewerkers lezen zelf graag in hun vrije tijd. Een kwart van de leidinggevend en en een derde van de pedagogisch medewerkers leest soms of nooit in hun vrije tijd.

Figuur 5 | Wat is uw hoogst afgeronde opleiding? (Q600 n=150 leidinggevend en / n=315 medewerkers)

Bron: TNS NIPO, 2013

Figuur 6 | Is er in uw opleiding aandacht geweest voor (voor)lezen? (Q620 n=129 / n=262)

Bron: TNS NIPO, 2013

4 Stand van zaken: lezen is wel belangrijk, maar ook een beetje schools

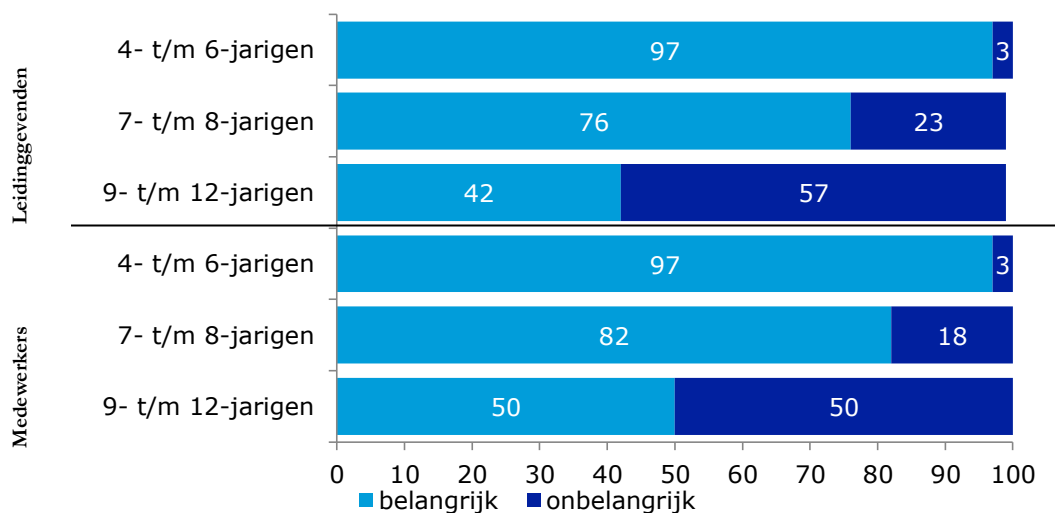
4.1 Belangrijkste conclusie

Het belang van voorlezen en de frequentie waarmee wordt voorgelezen nemen razendsnel af als kinderen ouder worden. Hoewel het belang van zelfstandig lezen toeneemt naarmate de kinderen ouder worden, neemt de frequentie van het zelfstandig lezen niet toe. De meeste BSO's beschikken wel over boeken, maar het aanbod is niet erg groot. De boeken zijn wel divers, maar de kwaliteit van de boeken is niet optimaal. De kinderen kunnen zelfstandig boeken pakken en de meeste BSO's beschikken over een leeshoek waar kinderen rustig kunnen lezen.

4.2 Belang van lezen

Lezen en voorlezen wordt in meer of mindere mate door de medewerkers en leidinggevenden belangrijk gevonden. Een groot deel van hen leest zelf graag. De kleinste kinderen worden structureel voorgelezen (gemiddeld één keer per week vijftien minuten). Voor de leidinggevenden en medewerkers is het voorlezen belangrijk, omdat het een rustmoment is voor de kinderen. Tevens is het een intiem moment omdat ze zich even terugtrekken van de rest. De oudere kinderen kunnen zelf boeken pakken. Die hebben minder interesse volgens de medewerkers en leidinggevenden om voorgelezen te worden. Sommige kinderen pakken zelfstandig een boek en gaan lezen, maar de meesten niet. De meeste leidinggevenden en medewerkers stimuleren het lezen niet actief. Het is aan de kinderen of ze daar wel of geen zin in hebben. Lezen wordt toch een beetje ervaren als iets 'schools', zeker als je het met kinderen gaat doen die daar eigenlijk geen zin in hebben.

Figuur 7 | Hoe belangrijk vindt u het regelmatig voorlezen op de groep? (Q190 n=150 / n=315)

Bron: TNS NIPO, 2013

Voor zowel leidinggevend en als pedagogisch medewerkers geldt dat hoe ouder de groep kinderen, hoe minder belangrijk het wordt gevonden om voor te lezen. De belangrijkste redenen voor medewerkers en leidinggevend en om voor te lezen, zijn vanwege de taalstimulering van de kinderen, het rustmoment op de groep en het in aanraking komen met boeken.

Figuur 8 | Waarom vindt u voorlezen belangrijk? (Q200 n=150 leidinggevend en/n=315 medewerkers)

	Leidinggevend en			Pedagogisch medewerkers		
	4 t/m 6	7 t/m 8	9 t/m 12	4 t/m 6	7 t/m 8	9 t/m 12
Taalstimulering van de groep	86%	84%	73%	89%	80%	69%
Rustmoment op de groep	79%	71%	56%	82%	71%	67%
Bekend raken met boeken	66%	67%	60%	57%	59%	60%
Past in thema BSO	50%	41%	46%	43%	46%	47%
Kinderen vragen erom	41%	37%	35%	42%	33%	34%
Aanvulling op thuis/school	34%	46%	57%	30%	38%	42%

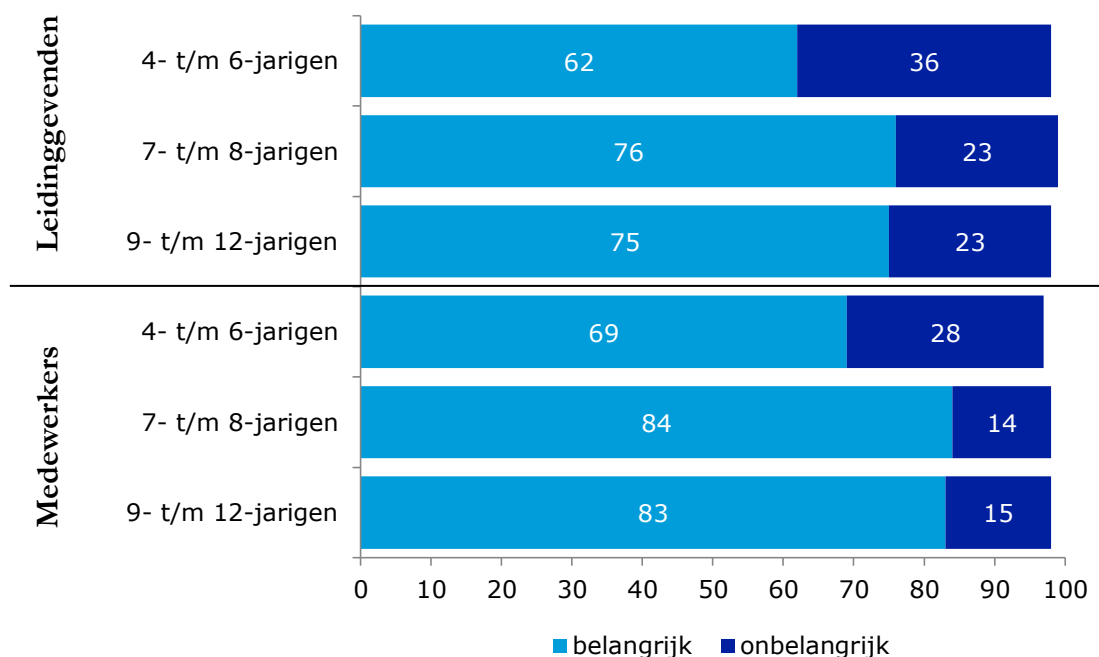
Bron: TNS NIPO, 2013

Een hele kleine groep heeft aangegeven voorlezen aan 4- t/m 6-jarigen niet belangrijk te vinden. Voor deze kleine groep zijn de belangrijkste redenen dat medewerkers en leidinggevend en vinden dat kinderen moeten kunnen doen wat ze zelf willen op de BSO en dat voorlezen meer iets is voor thuis of op school.

Een grotere groep medewerkers en leidinggevend en geeft aan voorlezen voor de 7- t/m 12-jarigen niet belangrijk te vinden. Voor deze groep zijn de belangrijkste redenen dat kinderen liever zelf lezen, zelf prima kunnen lezen, dat voorlezen niet ‘cool’ meer is en opnieuw dat voorlezen meer iets voor thuis of op school wordt gevonden in plaats van op de BSO.

Medewerkers vinden het zelfstandig lezen op de groep iets belangrijker dan leidinggevend en. Bijna een kwart van de leidinggevend en vindt het niet belangrijk voor kinderen van 7 t/m 12 jaar om zelfstandig te lezen op de BSO. Voor de 7- t/m 12-jarigen wordt zelfstandig lezen belangrijker gevonden dan voor de 4- t/m 6-jarigen.

Figuur 9 | Hoe belangrijk vindt u het regelmatig zelfstandig lezen op de groep? (Q190 n=150/n=315)

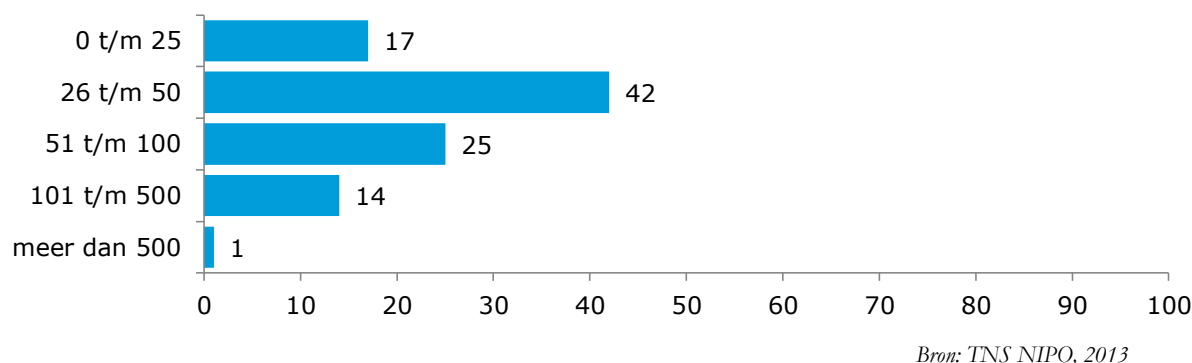
Bron: TNS NIPO, 2013

4.3 De boekencollectie

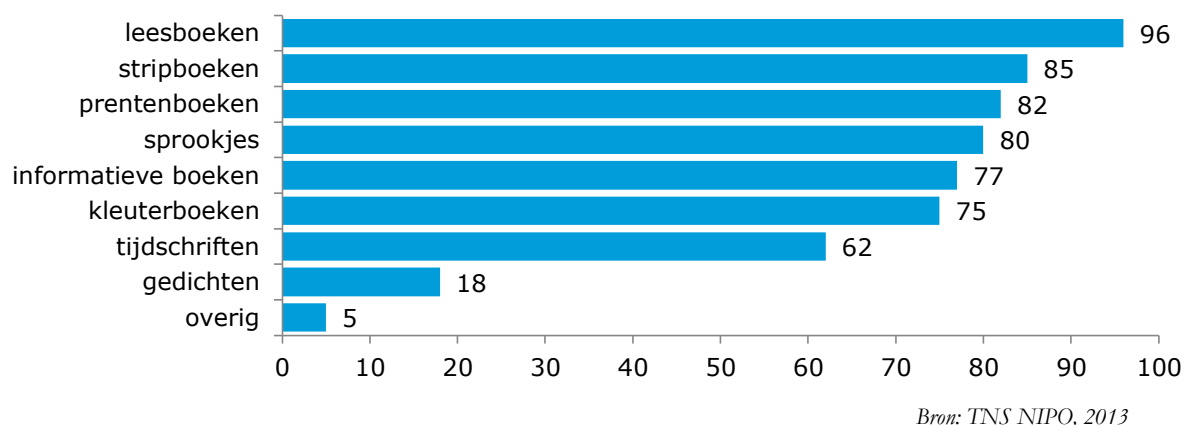
Op vrijwel alle BSO's zijn boeken aanwezig. Het aanbod varieert van strips (worden vooral gelezen door de oudere kinderen), kleuterboeken, sprookjes, boekenseries (zoals Harry Potter en Geronimo Stilton) tot informatieve boeken. Uit de kwalitatieve interviews met leidinggeevenden en medewerkers blijkt dat de hoeveelheid boeken lastig in te schatten is, maar meestal is er een kast of kist vol boeken. De meeste boeken kunnen de kinderen zelf pakken. Op sommige BSO's is er een plank met boeken of een kist waarin de duurdere boeken zitten. De kwaliteit van de boeken is wisselend. Sommige BSO's hebben een breed en gevarieerd aanbod dat regelmatig wisselt of wordt uitgebreid. Andere BSO's doen al jaren met dezelfde boeken en hebben geen actueel aanbod. Sommige BSO's hebben een abonnement op de bibliotheek en deze BSO's zijn tevredener over hun aanbod. Tevens gaan BSO's soms naar de bibliotheek toe voor een voorleesmiddag.

Gemiddeld zijn er volgens leidinggeevenden en medewerkers 76 boeken per BSO aanwezig. De grote aantallen (meer dan 500) zijn niet meegenomen in het berekenen van het gemiddelde. Op vrijwel alle BSO's zijn leesboeken aanwezig (96% – hieronder vallen ook bibliotheekboeken).

Figuur 10 / Hoeveel boeken zijn er op uw BSO aanwezig? (Q230 n=465 totaal)

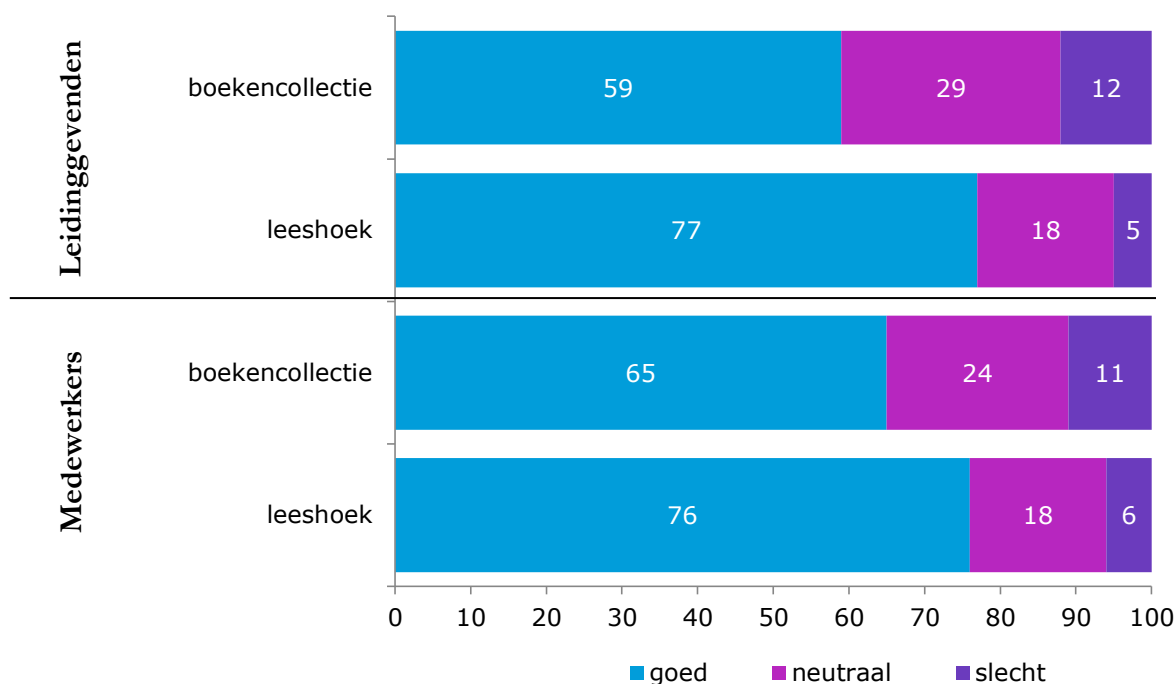

Figuur 11 / Wat voor soort boeken zijn er beschikbaar? (Q240 n=465 totaal)

Op vrijwel alle BSO's kunnen de kinderen zelfstandig boeken pakken en gaan lezen. Op ongeveer negen op de tien BSO's is er een leeshoek aanwezig waar de kinderen rustig kunnen lezen of voorgelezen kunnen worden. Een leeshoek is een aparte plaats voor boeken en voor kinderen om rustig te lezen. Uit de kwalitatieve interviews blijkt dat een aantal leidinggevenden heel trots is op deze boekenhoek. Er liggen kussens en er staan banken, tevens is er een boekenkast. Veel van de pedagogisch medewerkers geven aan de boekenhoek (soms) te gebruiken om voor te lezen. Voor kinderen is het soms ook een plek om even rustig te hangen of te slapen. Niet alle medewerkers en leidinggevenden vinden de plek die ze hebben ingericht rustig genoeg voor de kinderen, er is nog steeds veel afleiding in de ruimte. Er hangen weinig dingen aan de muur, maar de medewerkers zouden wel graag prenten willen hebben. Kinderen hebben echt rust nodig om een boek te kunnen lezen. Op vrijwel geen enkele BSO is er echt iemand aangewezen als (eind)verantwoordelijk voor de leeshoek of de boekencollectie.

Figuur 12 | Hoe tevreden bent u over de boekencollectie van de BSO? (Q270 n=150 / n=315) Hoe tevreden bent u over de leeshoek van de BSO? (Q280 n=133 / n=271)

Bron: TNS NIPO, 2013

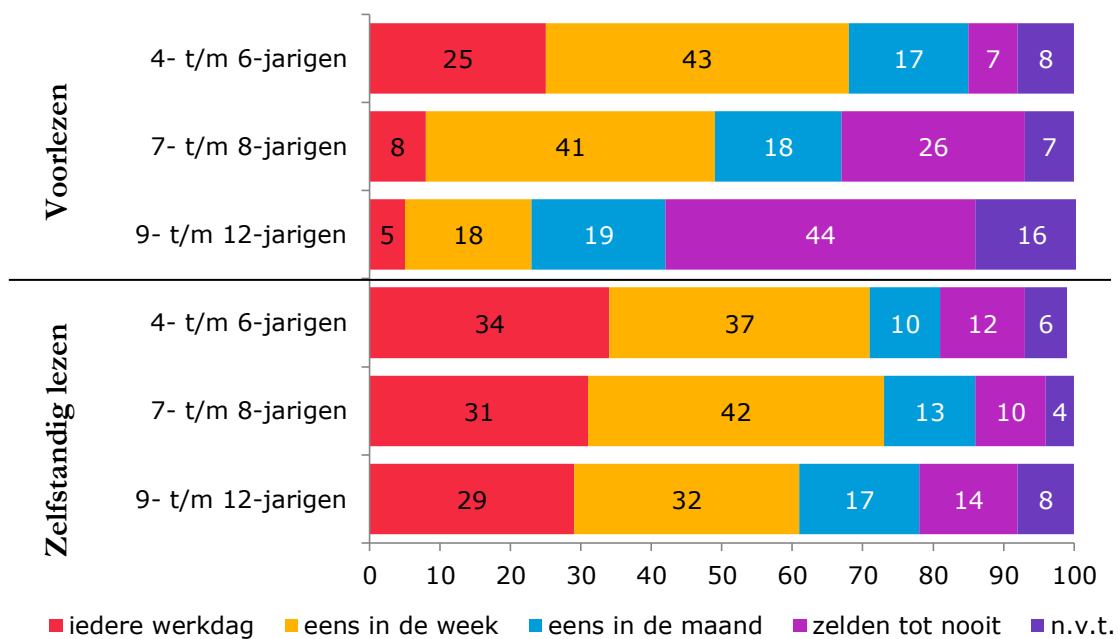
Medewerkers en leidinggeevenden zijn vaak tevreden met de collectie omdat het een gevarieerde en uitgebreide collectie is. Zelden wordt door medewerkers en leidinggeevenden aangegeven, dat de collectie uit kwalitatief goede boeken bestaat. Als medewerkers en leidinggeevenden niet tevreden zijn over de collectie dan komt dit vooral omdat er te weinig boeken zijn en dat de boeken oud en gedateerd zijn.

4.4 Frequentie voorlezen/zelfstandig lezen

Aan pedagogisch medewerkers is gevraagd hoe vaak zij of collega's op de groep voorlezen of hoe vaak er zelfstandig wordt gelezen op de groep. Een kwart van de medewerkers leest iedere dag voor aan de jongste kinderen (25%). De grootste groep doet dit één keer in de week (43%). Net zoals het belang om voor te lezen, neemt ook de frequentie af naarmate de kinderen ouder worden.

Meer dan de helft van de medewerkers geeft aan dat de kinderen op de groep dagelijks of eens in de week zelfstandig lezen. Dit aantal neemt niet toe als de kinderen ouder worden. Ruim 10% van de kinderen leest volgens de medewerkers zelden of nooit zelfstandig op de BSO.

Figuur 13 / Hoe vaak wordt er op de BSO (voor)gelezen? (Q350/ Q360 n=315 medewerkers)

Bron: TNS NIPO, 2013

5 Houding: BSO draait om beleving van het kind

5.1 Belangrijkste conclusies

In dit hoofdstuk wordt de houding van BSO's ten opzichte van lezen en voorlezen in kaart gebracht. In hoeverre staan BSO's open voor lezen en voorlezen? Er zijn twee belangrijke drijfveren waarop leidinggevend en pedagogisch medewerkers de activiteiten op de BSO uitkiezen. Aan de ene kant zijn deze activiteiten gericht op wat kinderen aangeven dat ze leuk vinden om te doen. Aan de andere kant staan de activiteiten in het teken van 'vrije tijd'. De activiteiten zijn gericht op ontspanning en ontwikkeling, maar dan zonder school karakter. De BSO werkt niet veel of intensief samen met andere instellingen. De leidinggevend geven aan wel open te staan voor een samenwerking met scholen, maar in de praktijk wordt dit nog zelden gedaan. Sommige BSO's werken wel samen met bibliotheken, maar deze samenwerking is heel summier. Soms gaat een BSO naar voorleesmiddagen en/of heeft men een abonnement op boeken. De leidinggevend staan open voor een samenwerking met de bibliotheek. De medewerkers en leidinggevend van BSO's hebben tevens wel oren naar het opzoeken/uitzoeken van boeken, voorleesmiddagen, themakisten en kant-en-klare activiteitenpakketten. Leidinggevend betrekken ouders bij de BSO via een nieuwsbrief en via ouderavonden. Volgens leidinggevend uit het kwalitatieve onderzoek staat de ouderavond vaak in het teken van een thema en zou lezen of boeken ook een interessant thema kunnen zijn voor een ouderavond.

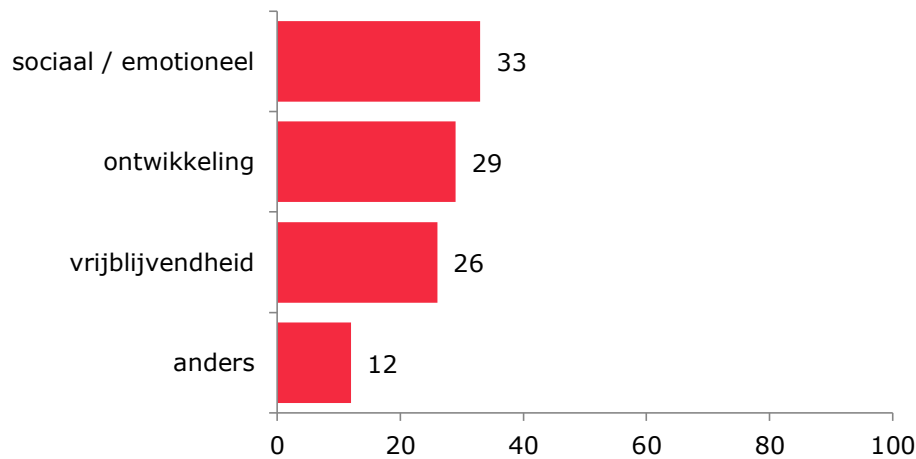
5.2 Activiteiten en doelstelling BSO: vrije tijd of ontwikkeling?

Uit de kwalitatieve interviews met leidinggevend en medewerkers komt een goed beeld naar voren over activiteiten die op BSO's gedaan worden. De activiteiten die gedaan worden op de BSO zijn heel divers. Het varieert van yoga tot voetbal, van knutselen tot beeldhouwen en van computeren tot koken. De kinderen worden in groepjes ingedeeld om aan een activiteit deel te nemen. Als kinderen liever iets voor zichzelf gaan doen, dan is daar vaak ook ruimte voor. De meeste pedagogisch medewerkers waken er dan wel voor dat kinderen niet gaan 'hangen'. Hoewel de woorden 'ontspanning', 'uitrazen' en 'vrije tijd' veel voorbij komen, vinden de leidinggevend en de pedagogisch medewerkers ook dat ze een opvoedkundige taak hebben. Deze rol vervullen ze door activiteiten aan te bieden die de ontwikkeling van het kind stimuleren om zo de kinderen spelenderwijs kennis te laten maken met allerlei bezigheden. Tevens wordt erop gelet dat kinderen niet continu achter de computer zitten of tv-kijken.

De activiteiten die gedaan worden op de BSO staan vooral in het teken van vrijetijdsbesteding. Veel pedagogisch medewerkers en leidinggevend koppelen lezen en voorlezen niet direct aan de favoriete vrijetijdsbesteding van kinderen. Echter is het beleid van de BSO niet alleen gericht op vrijetijdsbesteding (zie figuur 14). Het bieden van een sociaal en emotioneel veilige omgeving (33%) en de ontwikkeling van de kinderen (29%)

blijken net zo belangrijk op de BSO. Het merendeel van de leidinggevenden denkt echter dat lezen en voorlezen wel zou kunnen passen bij de doelstellingen van de BSO, maar men weet niet precies hoe. Een vijfde van de leidinggevenden geeft aan dat (voor)lezen de ontwikkeling van kinderen stimuleert. Ongeveer een derde van de leidinggevenden geeft aan dat (voor)lezen past binnen de vrijetijdsbesteding en dat kinderen hier zelf voor kunnen kiezen. Iets meer dan een tiende van de leidinggevenden geeft aan dat voorlezen wordt aangeboden omdat de kinderen zo tot rust komen en omdat het gezellig is.

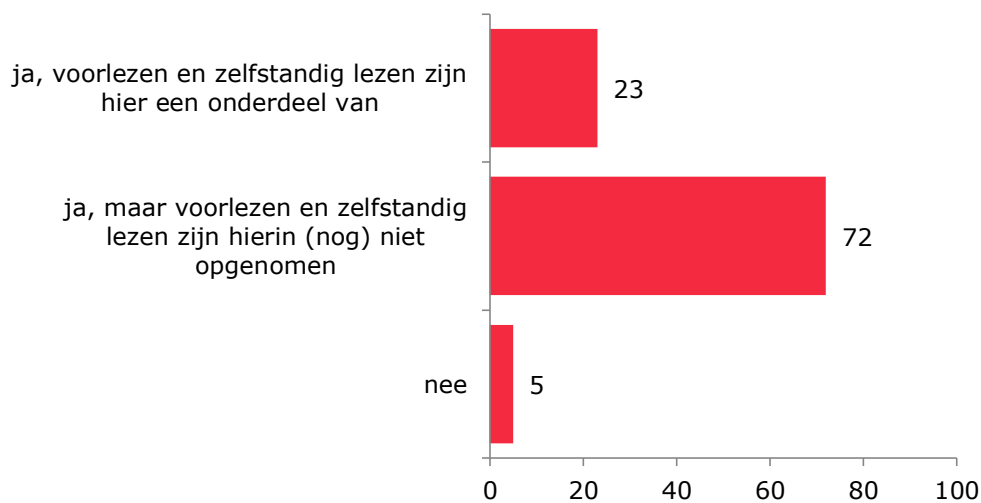
Figuur 14 / Wat zijn de belangrijkste doelstellingen van de BSO? (Q150 geclusterd n=150 leidinggevenden)

Bron: TNS NIPO, 2013

Bijna alle BSO's beschikken over een beleidsplan (95%). In ongeveer een kwart van de BSO's is lezen en voorlezen opgenomen in het beleidsplan (23%).

Figuur 15 / Beschikt uw BSO over een beleidsplan? (Q140 n=150 leidinggevenden)

Bron: TNS NIPO, 2013

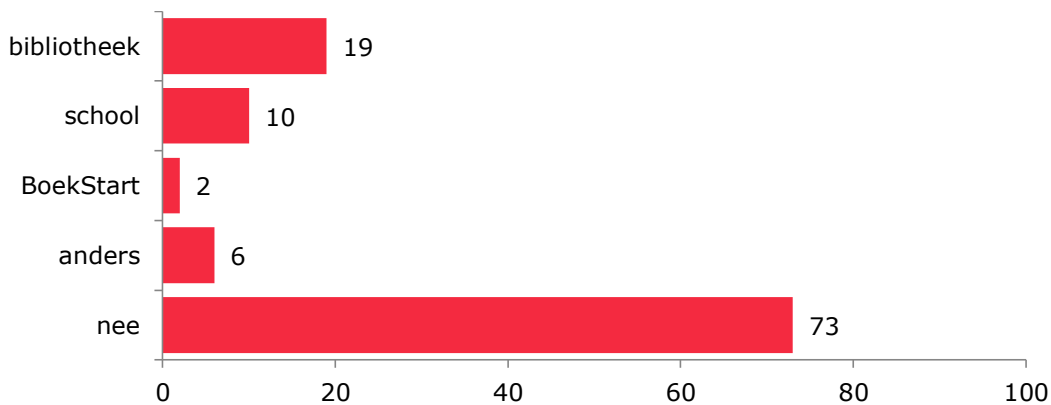
5.3 Partners, ouderbetrokkenheid en cursussen

Partners

Bijna drie kwart van de leidinggevendenden geeft aan dat ze niet samenwerken met anderen op het gebied van taal- en leesbeleid (73%). De BSO's die niet aangeven met een partner samen te werken, zijn het minder vaak eens met de stelling: 'Ik stimuleer kinderen in hun leesontwikkeling en ik stimuleer kinderen om regelmatig een boek te pakken'. Deze groep is ook minder tevreden over de boekencollectie. Een samenwerkingspartner blijkt belangrijk voor een goede boekencollectie en het actief stimuleren van lezen en voorlezen op de BSO.

Figuur 16 / Werkt uw BSO samen met andere partners op het gebied van taal- en leesbeleid?

(Q170 n=150 leidinggevendenden)

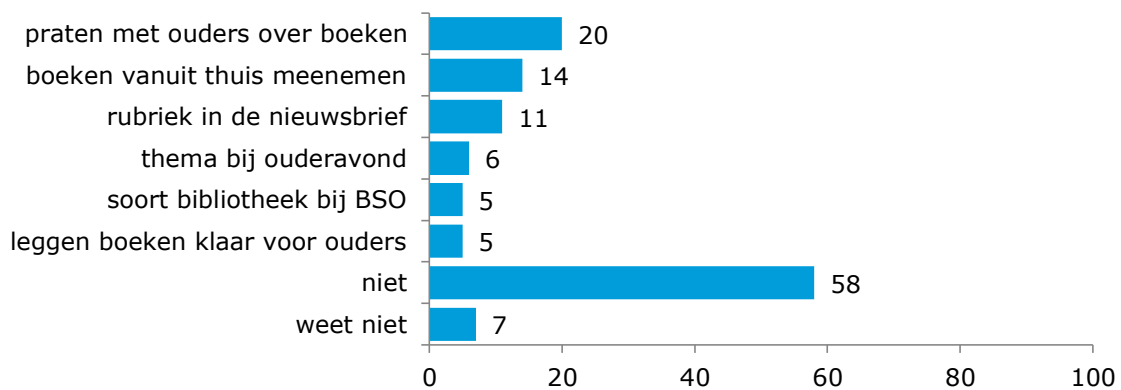

Bron: TNS NIPO, 2013

Ouderbetrokkenheid

Ruim de helft van de BSO's betreft ouders niet bij lezen en voorlezen op de BSO. Bij de BSO's waar dit wel gebeurt, doet een vijfde dit via het praten met ouders over boeken (20%).

Figuur 17 / Hoe worden ouders betrokken bij het (voor)lezen bij de BSO? (Q550 n=465 totaal)

Bron: TNS NIPO, 2013

Ouders zijn op verschillende manieren wel betrokken bij de BSO. De medewerkers voeren bijna dagelijks een kort gesprek met ouders bij het ophalen van de kinderen en is er (half)jaarlijks een ouderavond. Uit de kwalitatieve gesprekken blijkt dat kinderen hun activiteiten op de BSO communiceren via een verteltafel of een uitvoering aan hun ouders.

Figuur 18 / Hoe vaak betreft u ouders bij uw BSO via ...? (Q540 n=150 / n=315)

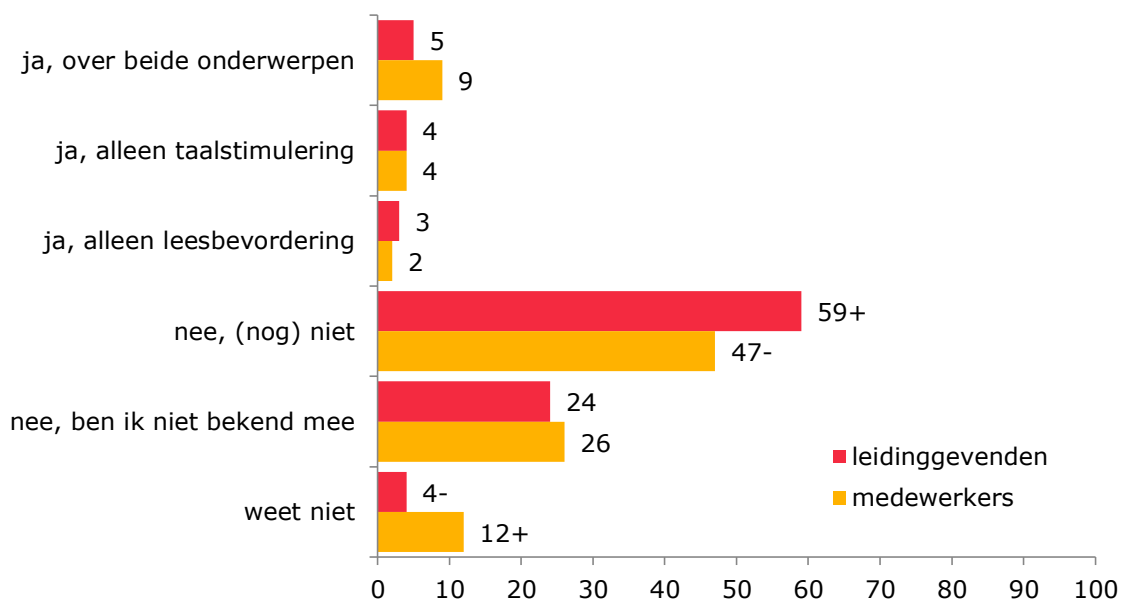
	totaal
een nieuwsbrief	elke maand
een ouderavond	(half)jaarlijks
een oudercomité	bijna iedere maand
activiteiten van de kinderen	eens in de twee maanden
thema-avonden	elk kwartaal
praatje bij ophalen	bijna elke dag

Bron: TNS NIPO, 2013

Cursussen

Vier op de tien medewerkers en leidinggevenden geven aan dat ze interesse hebben in een scholing over taalstimulering en leesbevordering (43%). Een op de tien heeft alleen interesse in een cursus leesbevordering (8%). Een kwart heeft geen interesse in een dergelijke cursus (26%). We zien geen verschillen tussen leidinggevenden en medewerkers in interesse voor scholing. Een op de vijf weet niet of ze interesse hebben in een dergelijke cursus.

Figuur 19 / Heeft de BSO deelgenomen aan scholing over taalstimulering en/of leesbevordering? (Q560 n=150 leidinggevenden / n=315 medewerkers)

Bron: TNS NIPO, 2013

Het merendeel van de pedagogisch medewerkers is dus niet geschoold op het gebied van leesbevordering en taalstimulering. De meeste pedagogisch medewerkers zouden hier echter wel interesse in hebben. Ze denken dan vooral aan meer kennis over het leuker maken van lezen en het leren begeleiden van kinderen die moeite hebben met lezen:

“De verschillende fasen waarin kinderen ‘rijp’ zijn om te beginnen en verder kunnen gaan met zelfstandig lezen en verschillende soorten activiteiten om dit te bevorderen.”

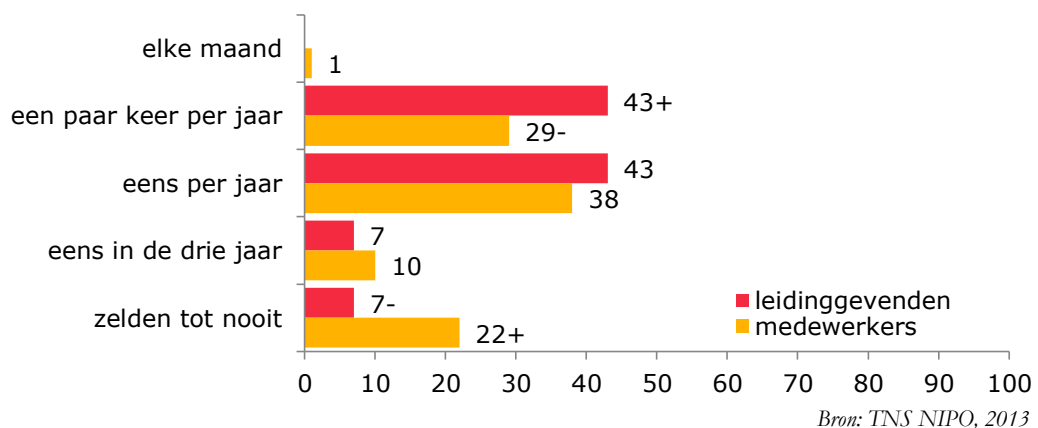
“Hoe kan ik zorgen voor aansprekende boeken voor de verschillende leeftijdsgroepen?”

“Handvatten voor de dagelijkse praktijk, hoe kan ik met eenvoudige en interactieve activiteiten de taal- en leesontwikkeling bij kinderen stimuleren; stotterproblematiek; faalangst/onzekerheid; adembaling.”

“Hoe te werken aan een positieve leeshouding? Hoe de leesbevordering volgens de vijf v’s stimuleren? 1. Veel (voor)lezen 2. Variatie 3. Vaste (voor)leescoördinator 4. Vaker in de (school)bibliotheek 5. Volg je leerlingen.”

De meeste leidinggevenden en medewerkers geven aan dat medewerkers van de BSO één à twee keer per jaar scholing mogen volgen (43%). Het percentage medewerkers dat aangeeft zo vaak scholing te mogen volgen ligt significant lager (29%). Een vijfde van de medewerkers geeft zelfs aan dat ze zelden tot nooit scholing mogen volgen (22%).

Figuur 20 / Hoe vaak mag er door medewerkers op de BSO scholing gevolgd worden? (Q570 n=150 / n=315)

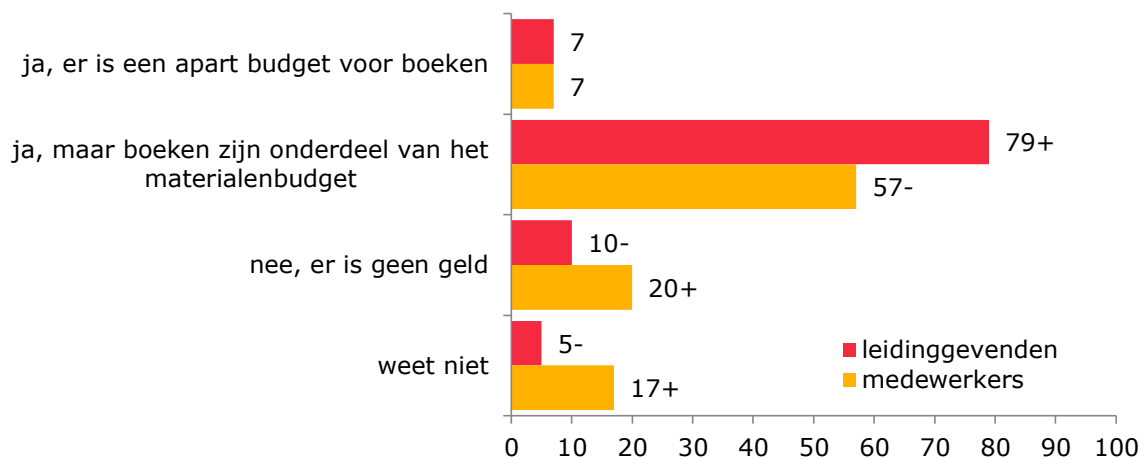
Uit de kwalitatieve interviews met leidinggevenden en medewerkers komt ook naar voren dat er haast niet (uitzonderingen daargelaten) gewerkt wordt met cursussen over taalstimulering en leesbevordering op de BSO's. De meeste leidinggevenden kunnen ook geen cursussen bedenken die dit aanbieden. Leidinggevenden tonen wel interesse in een cursus over leesbevordering en taalstimulering. Aan de ene kant zien leidinggevenden hier een meerwaarde in omdat medewerkers dan leren hoe ze lezen en voorlezen interessant kunnen maken voor kinderen. Aan de andere kant zien leidinggevenden hier een

meerwaarde in omdat ze dan professionelere medewerkers hebben om kinderen te begeleiden bij hun huiswerk en eventuele leesachterstand.

5.4 Budget en coördinator

Er is haast geen ‘apart’ budget voor boeken beschikbaar. Boeken zijn onderdeel van een groter materialenbudget of zelfs van het volledige budget. Uit de kwalitatieve gesprekken komt naar voren dat de meeste medewerkers en leidinggevenden geen schatting kunnen maken van wat het budget voor boeken is. Sommige leidinggevenden geven aan dat ze niet veel geld uitgeven aan boeken, maar dat dit in principe wel beschikbaar is. Abonnementen van bibliotheken en tijdschriften horen volgens leidinggevenden ook bij het ‘boekenbudget’.

Figuur 21 / Is er een budget voor boeken? (Q430 n=150 leidinggevenden / n=315 medewerkers)

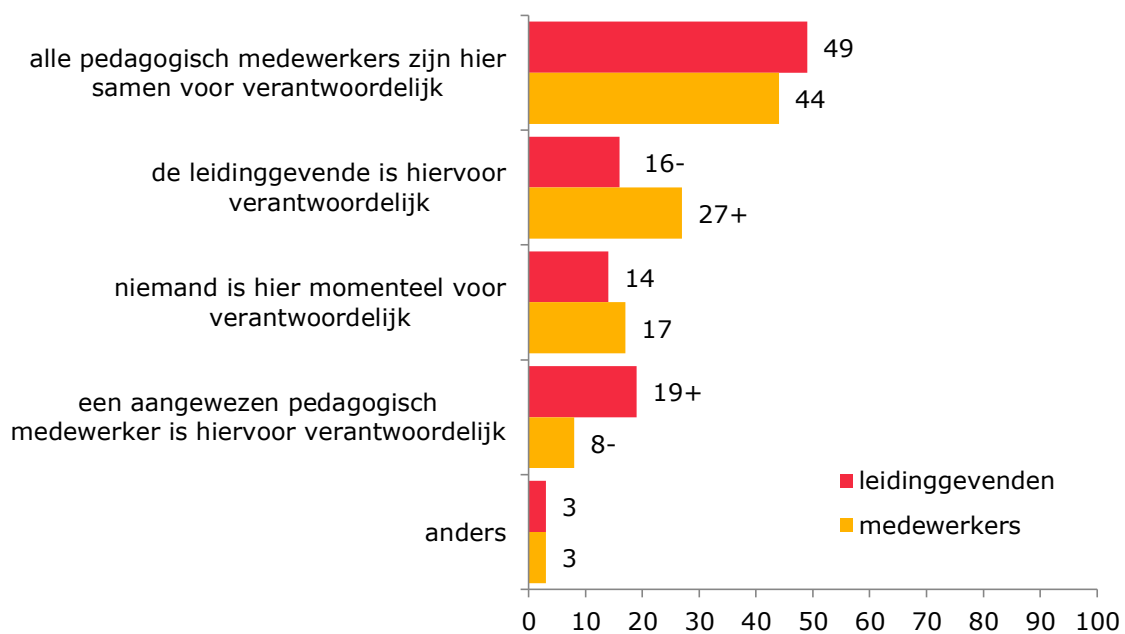

Bron: TNS NIPO, 2013

Leidinggevenden schetsen waarschijnlijk een zuiverder beeld als het gaat om het budget voor boeken. Bijna een op de vijf medewerkers weet namelijk niet of er budget beschikbaar is voor boeken (17%). Afgelopen jaar besteedden BSO's gemiddeld 131 euro aan boeken. Leidinggevenden geven aan dat zij gemiddeld 178,70 euro aan boeken hebben uitgegeven. Medewerkers geven aan dat ze gemiddeld 105,50 euro aan boeken hebben uitgegeven het afgelopen jaar.

Aan medewerkers en leidinggevenden is gevraagd wie er verantwoordelijk is voor de boekencollectie op de BSO. Hoewel weinig leidinggevenden en pedagogisch medewerkers aangegeven dat hier niemand voor verantwoordelijk is, blijkt uit de resultaten niet duidelijk wie hier op de BSO verantwoordelijk voor is. Een derde van de medewerkers geeft aan dat de leidinggevende hiervoor verantwoordelijk is (27%). Een vijfde van de leidinggevenden geeft aan dat hier een pedagogisch medewerker voor is aangewezen (19%). Op bijna de helft van de BSO's zijn alle medewerkers samen verantwoordelijk voor de boekencollectie.

Figuur 22 / Wie is verantwoordelijk voor de boekencollectie op de BSO? (Q460 n=150/n=315)

Bron: TNS NIPO, 2013

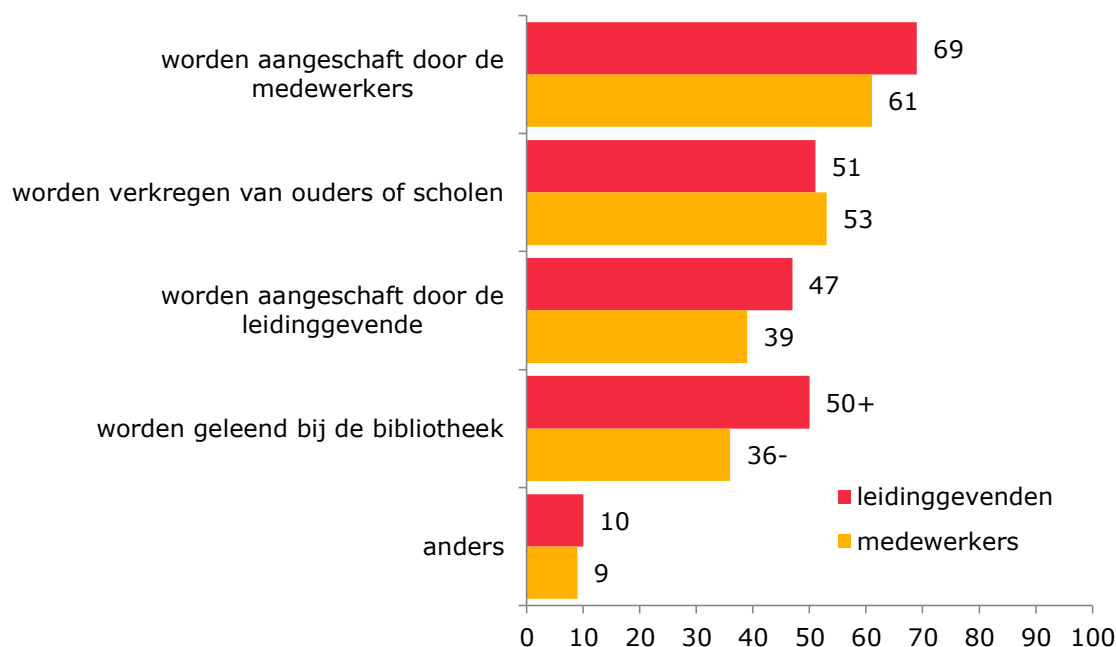
6 Aanschaf van boeken: niet centraal geregeld

6.1 Belangrijkste conclusies

De meeste BSO's hebben geen beleid of afspraken ten aanzien van de aanschaf van boeken. Boeken worden aangeschaft omdat enerzijds de kinderen met suggesties voor nieuwe boeken komen en anderzijds pedagogisch medewerkers soms zelf tegen boeken aanlopen. Uiteindelijk keurt de leidinggevende de (mogelijke) aanschaf goed. Gemiddeld worden er een paar keer per jaar nieuwe boeken aan de (voor)leescollectie van BSO's toegevoegd. De leidinggevende is vaak verantwoordelijk voor de aanschaf, maar bepaalt vaak niet het budget dat wordt uitgegeven aan boeken. Het budget wordt vaak bepaald door het bestuur van de BSO.

De BSO komt het vaakst aan nieuwe boeken omdat deze worden aangeschaft door de pedagogisch medewerkers. Voor ruim de helft van de BSO's geldt dat ze vaak ook boeken krijgen van ouders en/of scholen. Het gaat hier waarschijnlijk in veel gevallen om tweedehandsboeken.

Figuur 23 / Hoe komt uw BSO aan nieuwe (voor)leesboeken? (Q410 n=129 / n=258)

Bron: TNS NIPO, 2013

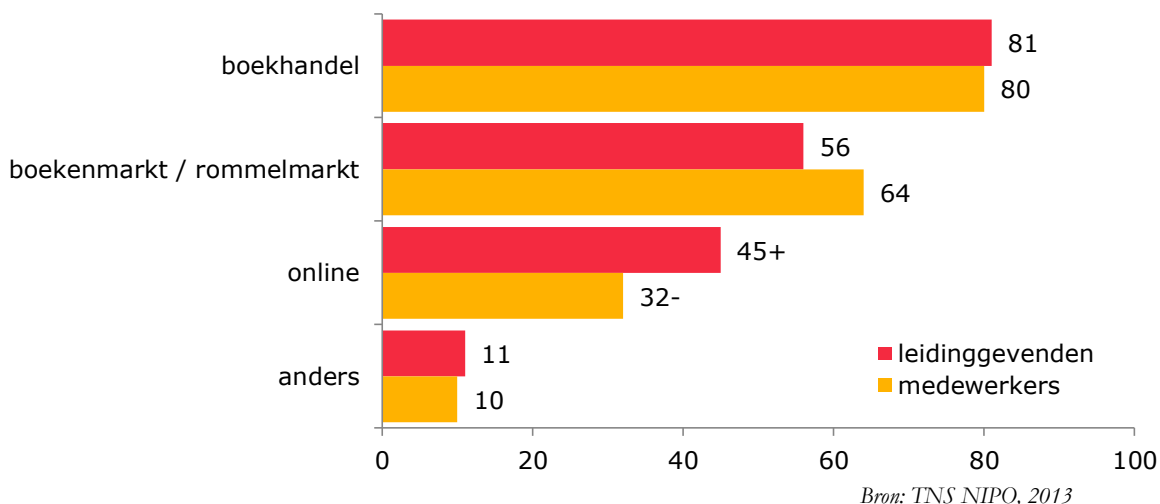
De BSO's die samenwerken met een partner lenen vaker boeken bij de bibliotheek. Echter, er zijn ook BSO's die niet samenwerken met een partner die toch boeken lenen bij de bibliotheek. Het lenen van boeken bij een bibliotheek wordt door sommige leidinggevenden en medewerkers dus niet gezien als een samenwerking op het gebied van lezen en voorlezen met de bibliotheek. De bibliotheek zou zich voor deze groep beter

kunnen profileren/presenteren in de partner die zij kunnen zijn.

Uit de kwalitatieve interviews met leidinggevenden en medewerkers van BSO's blijkt dat de uitbreiding van het boekenassortiment onregelmatig gebeurt. Pedagogisch medewerkers kopen soms boeken in de boekhandel of op een markt. Tevens krijgen BSO's boeken van ouders of van medewerkers. Het komt ook vaak voor dat kinderen boeken van thuis meenemen. Via school of de bibliotheek komen BSO's ook aan boeken. Sommige BSO's ruilen ook boeken met een andere vestiging.

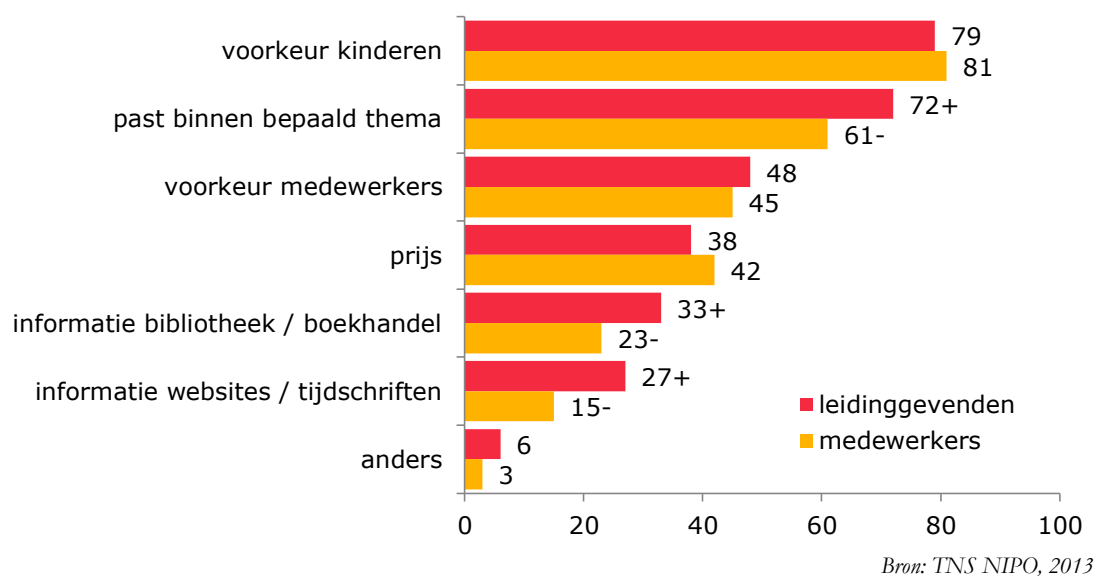
De top drie waar boeken worden aangeschaft, zijn de boekhandel, de boekenmarkt/rommelmarkt en online. De boeken van de boekenmarkt/rommelmarkt zijn waarschijnlijk oudere boeken. De vraag is of deze boeken voldoen aan de kwaliteitseisen die Stichting Lezen stelt aan een goed boekenaanbod.

Figuur 24 / Waar worden deze boeken aangeschaft? (Q420 n=113 leidinggevenden / n=207 medewerkers)

Leidinggevenden geven vaker aan dan medewerkers dat ze boeken kiezen die binnen een bepaald thema passen. Tevens geven ze ook vaker aan dat ze informatie verkrijgen van boekhandel/bibliotheek en vanuit websites/tijdschriften. De BSO's die samenwerken met leespartners geven vaker aan dat ze informatie inwinnen bij boekhandel of bibliotheek (50%) dan BSO's zonder samenwerkingspartners (26%). Informatievoorziening vanuit de bibliotheek lijkt wel plaats te vinden.

Figuur 25 / Op grond waarvan worden bepaalde boeken uitgekozen? (Q470 n=150/n=315)

Uit de kwalitatieve interviews blijkt dat pedagogisch medewerkers niet op de hoogte zijn van het actuele boekenaanbod en ook niet weten waar ze deze informatie vandaan zouden moeten halen. Ze horen de nieuwste trends in boekenland via de kinderen. Ze zijn zelf ook niet actief op zoek naar informatie over boeken. Vaak lopen ze, op een rommelmarkt of in de boekhandel, ergens tegenaan en proberen ze het uit op de groep.

7 Activiteiten naar aanleiding van boeken

7.1 Belangrijkste conclusies

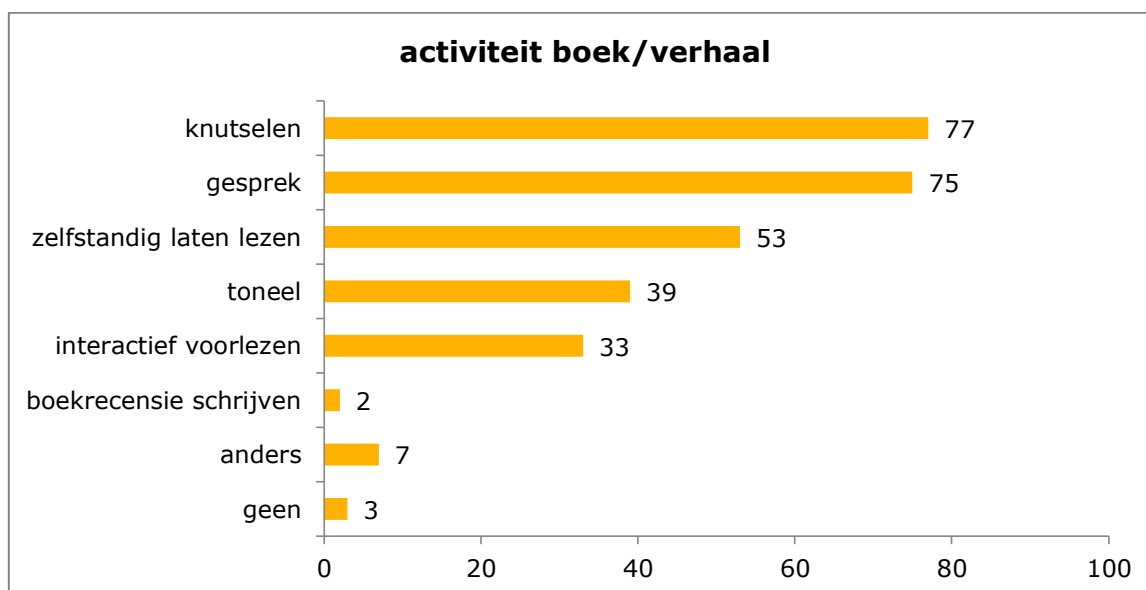
De medewerkers van de BSO kennen weinig landelijke leesactiviteiten en nemen hier met hun groep ook niet aan deel. Andere activiteiten rondom boeken worden momenteel ook heel weinig gedaan op de BSO's. De meeste medewerkers denken wel interesse te hebben om met een activiteit rondom boeken aan de slag te gaan, maar het ontbreekt ze aan ideeën, tijd en initiatieven. De medewerkers zijn druk met het dagelijks reilen en zeilen in de BSO. Door medewerkers worden er wel activiteiten gedaan in de groep naar aanleiding van een boek of verhaal. Vooral knutselen en het gesprek aangaan over een boek worden veel gedaan met de kinderen.

Ook leidinggevenden geven aan (vaker) activiteiten te willen doen rondom lezen en voorlezen. Het ontbreekt hen aan kennis en kunde over de mogelijkheden hierin, evenals een voldoende groot en kwalitatief goed boekenaanbod. De bibliotheek lijkt een belangrijke plaats in te kunnen nemen als samenwerkingspartner voor activiteiten rondom lezen en voorlezen en het op orde krijgen van het boekenaanbod. Toch werken nog bijna vier op de tien BSO's helemaal niet samen met de bibliotheek.

7.2 Activiteiten naar aanleiding van een boek/verhaal

Een meerderheid van de medewerkers gaat wel eens met de kinderen knutselen naar aanleiding van een boek (77%) of met de kinderen in gesprek over het boek (75%).

Figuur 26 | Welke activiteit doet u wel eens naar aanleiding van een boek/verhaal? (Q370 n=315 medewerkers)

Bron: TNS NIPO, 2013

De helft van de medewerkers zou graag meer aandacht willen besteden aan lezen (zelfstandig lezen en/of voorlezen op de groep). Een derde zou dit niet willen en een op de vijf weet niet of ze hier meer tijd en aandacht aan zouden willen besteden.

Om meer tijd een aandacht aan boeken te besteden, geeft ruim een derde van de medewerkers aan dat ze daarvoor meer nieuwe en kwalitatief betere boeken/tijdschriften nodig hebben (36%). Dit bevestigt het beeld dat er op BSO's nog veel wordt gewerkt met oude boeken. Een ander belangrijk punt voor medewerkers is de (voorbereidings)tijd die ze kunnen besteden aan boeken (32%).

Figuur 27 | Wat heeft u daarvoor nodig? (Q390 n=154 medewerkers)

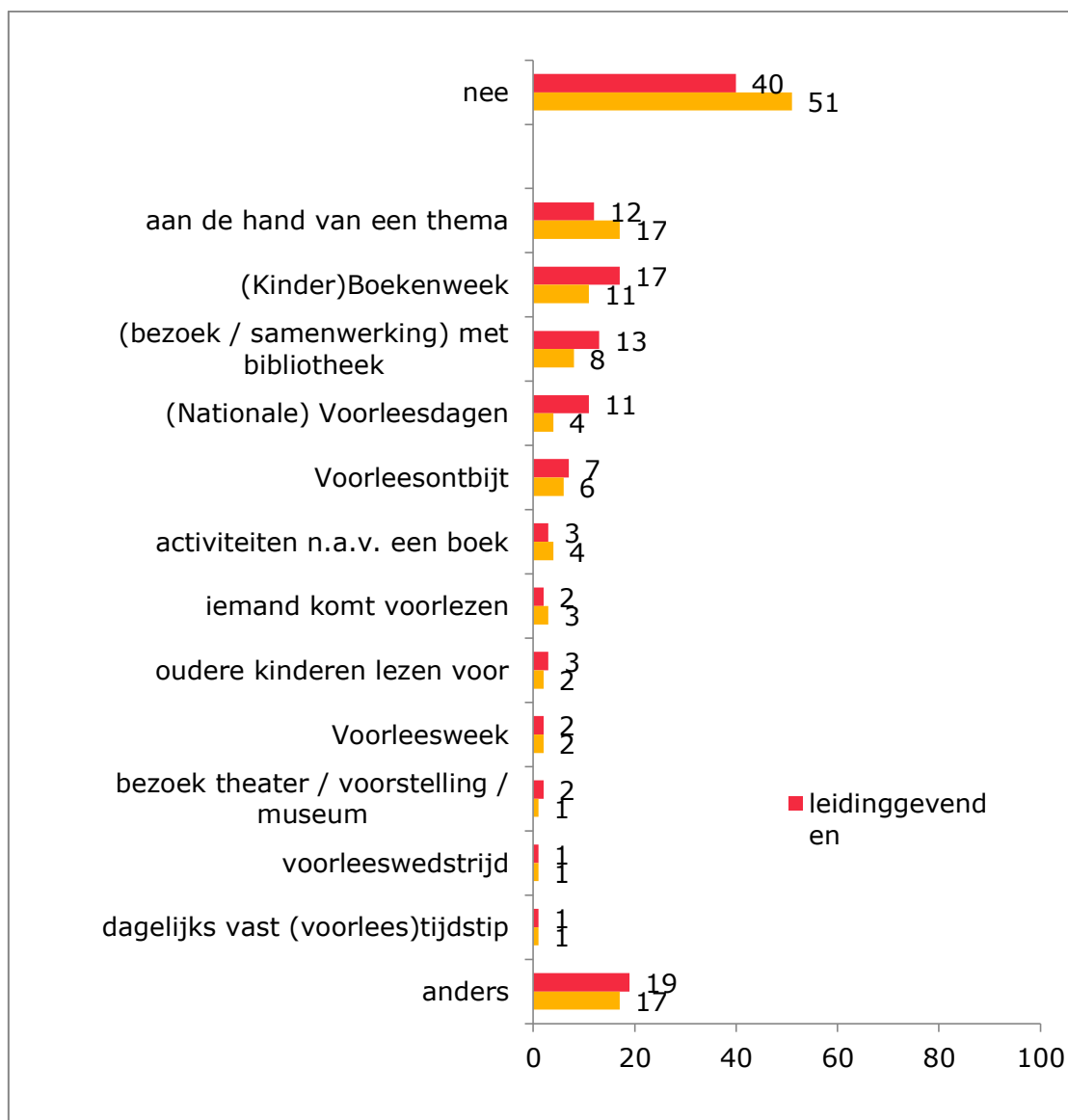

Bron: TNS NIPO, 2013

7.3 Activiteiten vanuit de BSO rondom lezen en voorlezen

Op dit moment worden er nog maar weinig activiteiten georganiseerd rondom lezen en voorlezen op de BSO's. De helft van de medewerkers geeft aan dat hun BSO geen enkele activiteit organiseert rondom lezen en voorlezen.

Figuur 28 / Organiseert de BSO wel eens activiteiten rondom lezen en voorlezen? (Q300 n=150/n=315)

Bron: TNS NIPO, 2013

Ruim twee derde van de medewerkers en leidinggevenden van de BSO's zou interesse hebben om (vaker) activiteiten te doen met de kinderen op de BSO rondom lezen en voorlezen (ja: 66% totaal). Wederom geeft een derde van de medewerkers aan dat ze hier in elk geval meer of kwalitatief betere boeken voor nodig hebben. Een kwart van de leidinggevenden geeft aan dat zij hiervoor meer informatie, voorlichting enzovoort over boeken en activiteiten rondom boeken nodig hebben.

Figuur 29 | Wat heeft uw BSO nodig om (vaker) activiteiten te organiseren rondom voorlezen en zelfstandig lezen? (Q320 n=150 leidinggevenden/n=315 medewerkers)

%	Leidinggevenden	Medewerkers
Meer of betere boeken/tijdschriften	18%-	29%+
Tips, informatie, voorlichting voor activiteiten met boeken	25%	11%
Geld	8%	12%
Ideeën	13%	10%
Tijd/meer uren	7%	9%
Privacy, meer rust	4%	10%
Inzet van het team	11%	5%
Uitgewerkt thema / kant-en-klaar pakket	7%	7%
Overig	52%	33%

Bron: TNS NIPO, 2013

Hieronder een greep uit de vele reacties:

“Aangezien ik op een 9+ groep sta zou ik wel meer informatie willen over stoerdere activiteiten rondom lezen.”

“Het aanwijzen van een verantwoordelijke.”

“Contact met bibliotheek.”

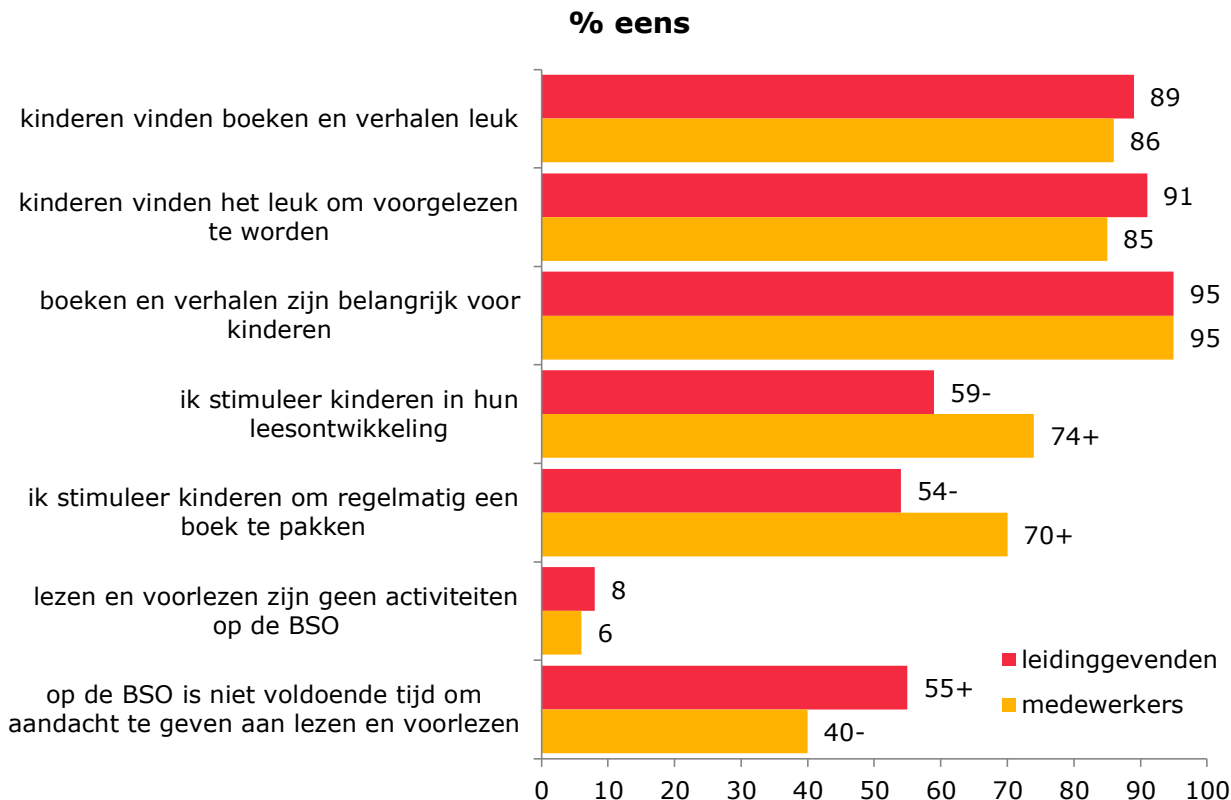
“Een stukje informatie over hoe je dat nou toepast op een hectische middag.”

“Als speerpunten op het programma van de BSO zetten.”

“Misschien leuk als een schrijfster een keer komt voorlezen of vertellen.”

7.4 Kinderen vinden boeken leuk, maar tijd is schaars op de BSO

Figuur 30 | In hoeverre bent u het met onderstaande stelling eens? (Q330 n=150 / n=315)

Bron: TNS NIPO, 2013

De meeste medewerkers en leidinggevenden geven aan dat zij denken dat kinderen boeken en verhalen leuk vinden, dat kinderen het leuk vinden om voorgelezen te worden en dat boeken en verhalen belangrijk zijn voor kinderen. Ruim de helft van de medewerkers geeft aan dat ze kinderen stimuleren in hun leesontwikkeling en tevens stimuleren om regelmatig een boek te pakken.

Maar weinig medewerkers en leidinggevenden zijn het ermee eens dat de BSO geen plaats is voor activiteiten zoals lezen en voorlezen. De BSO is dus wel geschikt voor lezen en voorlezen en kinderen vinden het ook leuk. Toch gebeurt lezen en voorlezen op de BSO niet frequent. Ongeveer de helft van de medewerkers geeft aan dat er niet voldoende tijd is om aandacht te schenken aan lezen en voorlezen.

De meeste medewerkers en leidinggevenden stimuleren kinderen in hun leesontwikkeling door verhalen te vertellen en voor te lezen. De verschillende manieren waarop medewerkers en leidinggevenden kinderen stimuleren om regelmatig een boek te pakken liggen dicht bij elkaar.

Figuur 31 / Op welke manier stimuleert u de kinderen in hun leesontwikkeling? (Q340 n=89/n=233)

% > dan 10% weergegeven	Leidinggevenden	Medewerkers
Voorlezen, vertellen van verhalen	46%	45%
Enthousiast maken over lezen/boek pakken	17%	23%
Aanbieden van boeken	31%+	16%-
Samen lezen/helpen met lezen	9%-	22%+
Oudere kinderen vragen voor te lezen	6%-	18%+
Boeken bespreken/vragen stellen over het boek	7%	11%

Bron: TNS NIPO, 2013

Figuur 32 / Op welke manier stimuleert u kinderen om regelmatig een boek te pakken? (Q342 n=81/n=222)

% > dan 10% weergegeven	Leidinggevenden	Medewerkers
Actief voorstellen/attent maken op boeken en leeshoek	16%	16%
Boeken aantrekkelijk presenteren	11%	17%
Voorlezen	14%	11%
Enthousiast maken over lezen/boek pakken	12%	11%
Verschillende boeken aanbieden	7%	12%
Zelf het goede voorbeeld geven	17%+	7%-

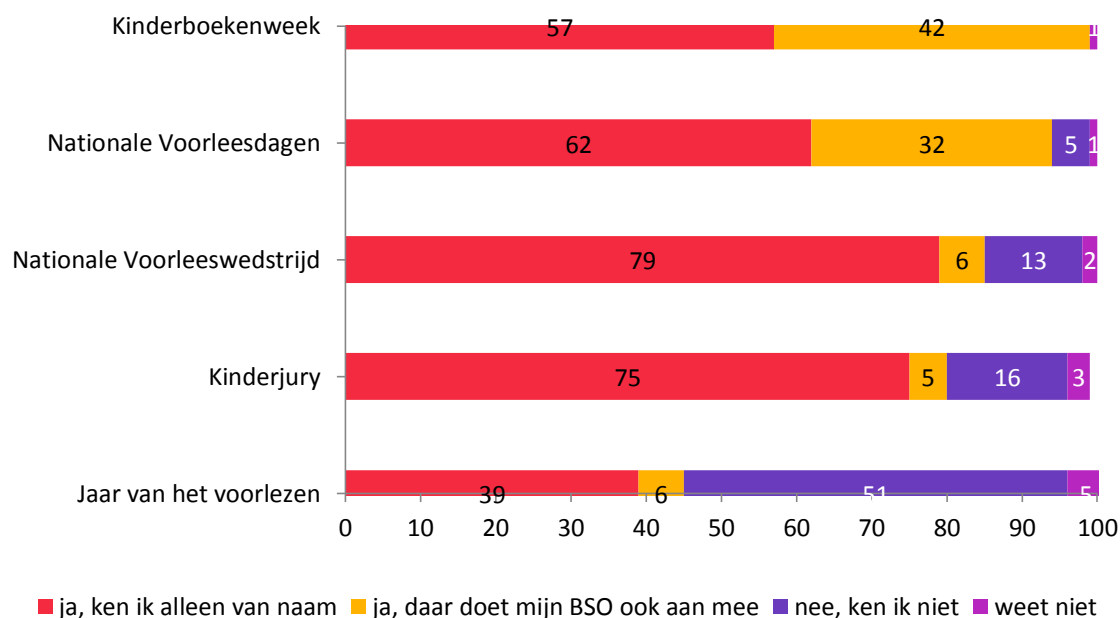
Bron: TNS NIPO, 2013

7.5 Jaarlijkse campagnes

2013 is het Jaar van het Voorlezen. Op dit moment kennen vier op de tien medewerkers en leidinggevenden van de BSO's het Jaar van het Voorlezen bij de naam (39% totaal). Ongeveer 6% van de medewerkers/leidinggevenden geeft aan dat hun BSO ook meedoet aan het Jaar van het Voorlezen.

Vier op de tien BSO's doen mee met de Kinderboekenweek (42%) en een derde van de BSO's doet mee met de Nationale Voorleesdagen (32%). De Nationale Voorleeswedstrijd en de Kinderjury zijn wel bekende campagnes (van naam) onder medewerkers en leidinggevenden, maar hier wordt zelden aan deelgenomen door de BSO's. Beide campagnes richten zich vooral op het onderwijs.

Figuur 33 / Bent u bekend met de volgende landelijke voorleescampagnes? (Q480 n=465 totaal)

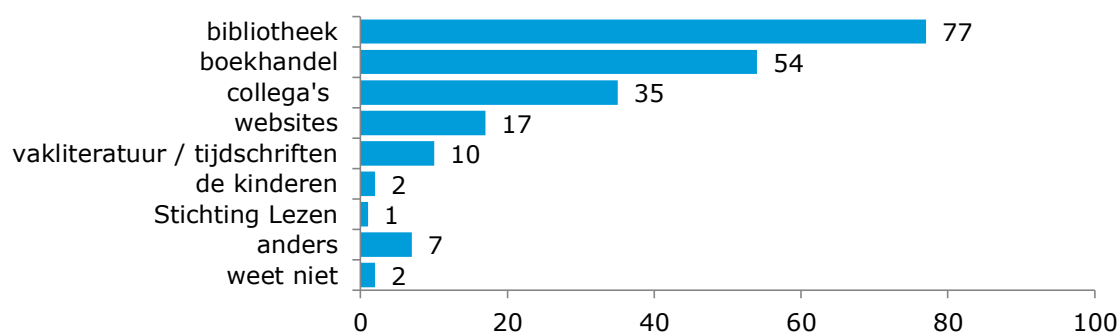

Bron: TNS NIPO, 2013

7.6 Samenwerken met de bibliotheek

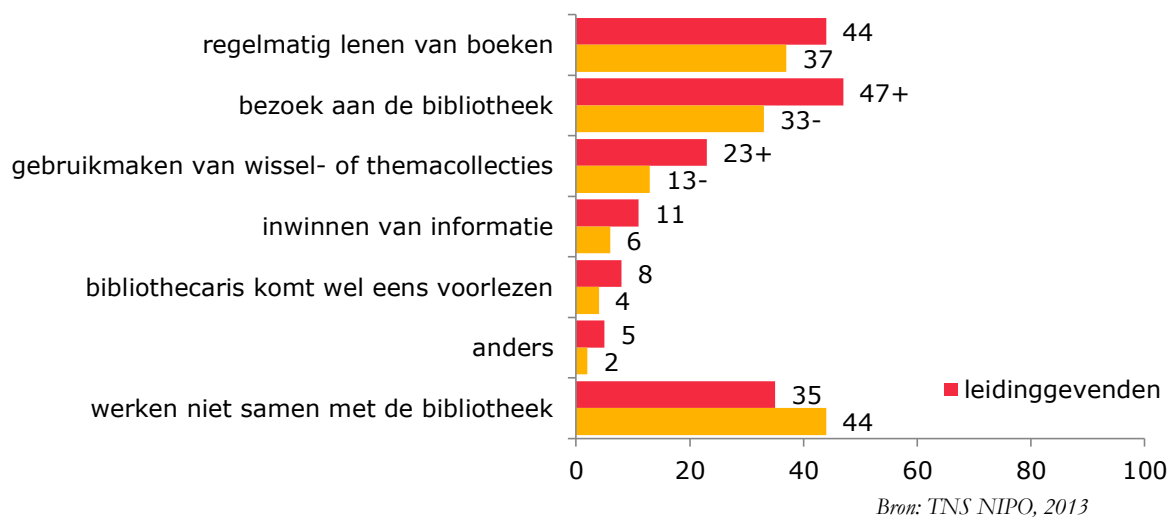
Leidinggevenden en medewerkers zouden het vaakst de bibliotheek raadplegen als bron van informatie over boeken en activiteiten rondom boeken. Echter, BSO's werken nog niet veel samen met de bibliotheek. De bibliotheek is in theorie dus een geschikte en betrouwbare partner op het gebied van taal- en leesbeleid, maar wordt in de praktijk door vier op de tien BSO's niet gevonden. Als BSO's samenwerken met de bibliotheek gebeurt dit het vaakst in de vorm van boekenlenen en het bezoeken van de bibliotheek.

Figuur 34 / Als u meer zou willen weten over boeken en activiteiten rondom boeken, waar zou u dan naartoe gaan voor informatie hierover? (Q490 n=465 totaal)

Bron: TNS NIPO, 2013

Figuur 35 / Op welke manier werkt uw BSO samen met de bibliotheek? (Q500 n=150 / n=315)

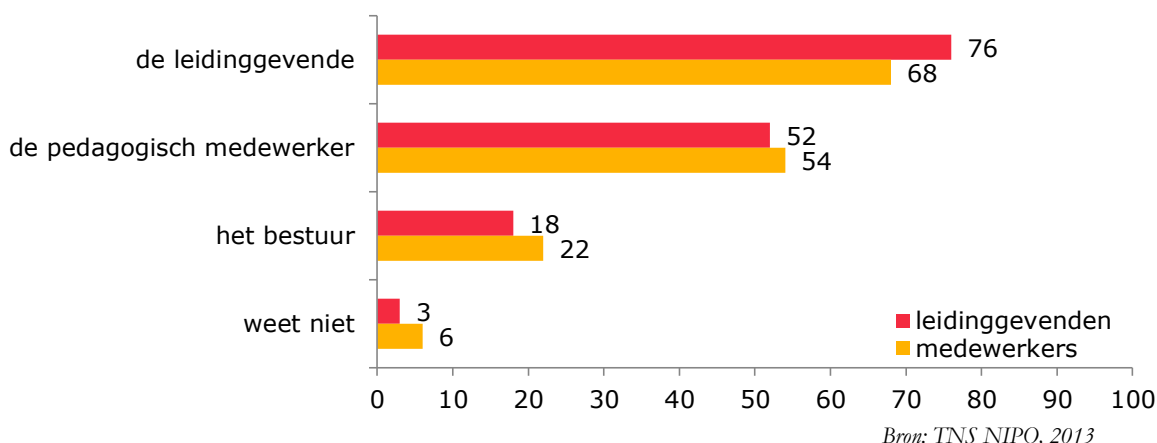

Een merendeel van de leidinggevenden (71%) en iets meer dan de helft van de medewerkers (59%) heeft interesse in praktische, direct toepasbare tips voor activiteiten rondom boeken.

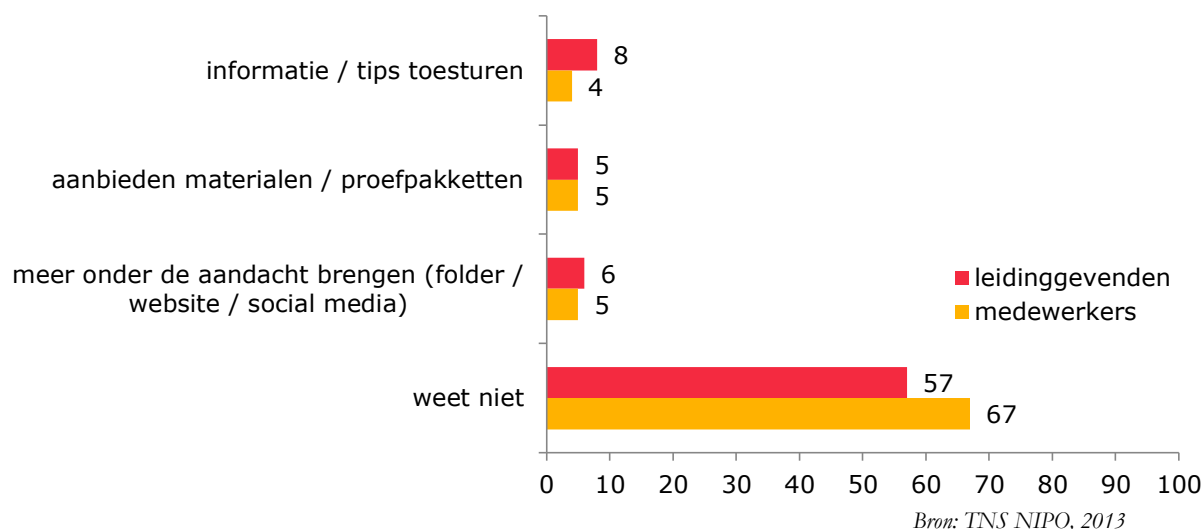
8 Acties: tips voor verbetering (voor)leesklimaat

Het is belangrijk om de leidinggevende van de BSO benaderen. Hoewel medewerkers van de BSO openstaan voor activiteiten rondom lezen en voorlezen, is het toch de leidinggevende die bepaalt of hier ruimte en tijd voor wordt gemaakt. Het budget is ook belangrijk om in het achterhoofd mee te nemen. De verantwoordelijkheid voor het budget ligt deels bij de leidinggevenden, maar vooral bij het bestuur. De medewerkers en leidinggevenden van BSO's zouden graag cursussen willen volgen en willen samenwerken met de bibliotheek (echter, dit komt er in de praktijk nog niet vaak van).

Figuur 36 / Bij wie zijn ideeën rondom lezen en voorlezen het best onder de aandacht te brengen? (Q630 n=150 leidinggevenden/n=315 medewerkers)

Figuur 37 / Heeft u nog tips voor Stichting Lezen? (Q640 n=150 leidinggevenden / n=315 medewerkers)

Uit de kwalitatieve interviews blijkt dat leidinggevenden zeer gemotiveerd zijn om steeds wisselende activiteiten aan te bieden aan de kinderen, bijvoorbeeld grootschalige activiteiten gericht op een thema. Het thema is dan bijvoorbeeld 'Afrika' en de kinderen halen dan boeken bij de bibliotheek over Afrika en ze maken een musical over Afrika.

Kinderen doen dan heel veel zelf, van het schrijven van het script tot het maken van de kleding. Pedagogisch medewerkers hebben zelf minder ideeën voor activiteiten met de kinderen. Ze doen vooral de activiteiten die voorhanden zijn en waar de kinderen van aangeven dat ze die graag doen. Pedagogisch medewerkers zorgen er wel voor dat het aanbod divers is en dat alle kinderen betrokken blijven. Het benaderen van boeken vanuit een thema is interessant voor BSO's als het aansluit bij een groter thema dat door de BSO opgepakt en uitgewerkt kan worden op verschillende vlakken.

Uit de kwalitatieve interviews hebben pedagogisch medewerkers en leidinggevenden ook tips gegeven om lezen en voorlezen te stimuleren op de BSO:

- Het ontwikkelen van activiteiten rondom boeken. Denk hierbij aan: het laten schrijven van boekrecensies door kinderen en het houden van een leeswedstrijd.
- Invullen van de behoefte voor een kant-en-klaar activiteitenpakket rondom een boek waar ze mee aan de slag kunnen.
- Het ontwikkelen van een startpakket. Vooral leidinggevenden zouden het interessant vinden om een startpakket te ontvangen waarin tips zijn opgenomen over hoe de medewerkers lezen kunnen stimuleren onder kinderen. Men geeft aan dat het belangrijk is om hierbij het onderscheid te maken tussen kinderen die graag lezen en uit zichzelf een boek pakken en kinderen die liever niet lezen. Het pakket kan naast informatie ook posters bevatten die in de leeshoek aan de muur gehangen kunnen worden.
- Het verstrekken van informatie. Vooral leidinggevenden zouden het interessant vinden om structureel een beknopte informatiebrief of flyer te ontvangen met suggesties voor 'goede' boeken voor diverse groepen kinderen.
- Meer doen met nieuwe technologieën. Met visuele effecten kan het lezen van een boek interessanter worden gemaakt.
- Een tip van een leidinggevende is dat kinderen erg nieuwsgierig zijn. Interessant is om meer kennis rondom boeken te verschaffen, zodat kinderen worden geprikkeld om het boek te gaan lezen. Een voorbeeld is een platform voor schrijvers, zodat kinderen via YouTube een filmpje van een schrijver kunnen opstarten die vertelt over zijn/haar boek. Leuke informatie is dan vooral hoelang een schrijver over het boek gedaan heeft en waarom de schrijver het boek heeft geschreven.

Bijlagen

Bijlage 1: Onderzoeksverantwoording

Kwalitatieve diepte-interviews

- Omdat de buitenschoolse opvang voor Stichting Lezen nog een onbekend terrein is, is het onderzoek gestart met diepte-interviews met pedagogisch medewerkers en leidinggevendenden van BSO's.
- Met vier pedagogisch medewerkers en vier leidinggevendenden is drie kwartier tot een uur gesproken over diverse thema's rondom lezen en voorlezen op de BSO. De vooraf geformuleerde thema's – zoals de stand van zaken, de houding ten opzichte van lezen en voorlezen en de aanschaf van boeken – zijn tijdens deze gesprekken aan bod gekomen.
- De resultaten werden gebruikt voor het optimaliseren van de kwantitatieve vragenlijst. Tevens zijn de inzichten vanuit de kwalitatieve diepte-interviews meegenomen in de analyse en rapportage van het volledige onderzoek.

Kwantitatief online onderzoek

- De doelgroep van het onderzoek zijn leidinggevendenden en pedagogisch medewerkers van BSO's.
- In totaal zijn er 150 leidinggevendenden ondervraagd en 315 pedagogisch medewerkers.
- Het onderzoek is uitgevoerd door TNS NIPO. Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van CATI (computer assisted telephone interviewing) en CAWI (computer assisted web interviewing (een Switch Mode-methode)). Deze methode houdt in dat de leidinggevendenden en medewerkers van BSO's telefonisch zijn benaderd door enquêteurs van TNS NIPO.
- Leidinggevendenden en medewerkers die mee wilden doen aan het onderzoek, hebben per e-mail een link naar de online vragenlijst ontvangen. Het onderzoek heeft gelopen van 19 februari 2013 t/m 20 maart 2013.

Bijlage 2: Vragenlijst

Q1 | Doelgroep

Volgens onze gegevens bent u werkzaam op een BSO. Kunt u aangeven welke functie u vervult?

Indien u meerdere functies vervult op de BSO kunt u dan aangeven met welke functie u zich dagelijks bezighoudt / de meeste tijd aan besteedt.

- 1 ik ben pedagogisch medewerker bij een BSO
- 2 ik ben leidinggevende / manager van één of meerdere locaties bij een BSO
- 3 ik ben eigenaar / onderdeel van het bestuur van een BSO
- 4 ik ben niet werkzaam op de BSO
- 5 geen van deze

Q2 |

Vervult u naast eigenaar / onderdeel van het bestuur ook nog een andere rol op de BSO?

- 1 ja, leidinggevende / manager
- 2 ja, pedagogisch medewerker
- 3 nee

T1 |

De volgende vragen gaan over de BSO waar u werkzaam bent.

B1 | Achtergrond

Q3 |

Hoeveel kinderen heeft de BSO gemiddeld op de groep / per groep?

Q4 |

Hoeveel medewerkers zijn er op de groep / per groep aanwezig?

Q5 |

Hoeveel groepen telt de BSO per middag?

- 1 ... groepen
2 er is maar één groep

Q6 |

Hoe zijn deze groepen ingedeeld?

- 1 horizontaal (in leeftijdsgroepen)
2 verticaal (leeftijden gemengd)
3 combinatie van verticale en horizontale groepen

Q7 |

Over hoeveel verschillende ruimten beschikt de BSO voor de kinderen (sanitaire voorzieningen en kantoorruimte niet meetellen)?

Q8 |

Beschikt de BSO ook over een buitenruimte?

- 1 ja
- 2 nee

Q9 |

Is de BSO onderdeel van een koepelorganisatie?

- 1 nee, het is een zelfstandige BSO
- 2 ja, namelijk...
- 3 weet niet

Q10 |

Hoeveel procent van de kinderen op de BSO heeft een andere moedertaal dan het Nederlands?

- 1 meer dan 75%
- 2 50% tot 75%
- 3 25% tot 50%
- 4 minder dan 25%
- 5 geen
- 6 weet niet

Q11 |

Wordt er op de groep(en) gebruik gemaakt van een computer, smartboard, tablet of televisie?

Meerdere antwoorden mogelijk.

- 1 ja, van een televisie
- 2 ja, van een computer
- 3 ja van een smartboard
- 4 ja van een tablet
- 5 geen van deze

B2 | Oordeel leesklimaat op de BSO (alleen leidinggevenden)

Q12 |

Hoe beoordeelt u de mate waarin de BSO aandacht besteedt aan:

	uitmuntend	erg goed	goed	redelijk	slecht	weet niet
leesbevordering als onderdeel van het beleid	☐	☐	☐	☐	☐	☐
de coördinatie van de aanschaf van boeken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
het aanstellen van een verantwoordelijke voor de boekencollectie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
een aantrekkelijk en toegankelijk aanbod van boeken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
het beschikken over een rustige en stimulerende (voor)leesplek voor de kinderen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
het aansluiten van het boekenaanbod op de verschillende interesses en leesniveaus van de kinderen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
het geven dat kinderen zelf boeken kunnen pakken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
het vasthouden aan (voor)leesroutine (vaste plek in het dagritme)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
het samenwerken met een bibliotheek	☐	☐	☐	☐	☐	☐

het bieden van
professionele
ondersteuning aan de
leesontwikkeling van
kinderen

het stimuleren van de
ouderbetrokkenheid
op het gebied van
lezen en voorlezen

Q13 |

Hoe beoordeelt u het algemene (voor)leesklimaat op uw BSO?

- 1 uitstekend
- 2 erg goed
- 3 goed
- 4 redelijk
- 5 slecht
- 6 weet niet

Q14 |

Beschikt uw BSO over een beleidsplan?

- 1 ja, voorlezen en zelfstandig lezen zijn hier een onderdeel van
- 2 ja, maar voorlezen en zelfstandig lezen zijn hierin (nog) niet opgenomen
- 3 nee
- 4 weet niet

Q15 |

Wat zijn de belangrijkste doelstellingen van de BSO?

- 1 weet niet

Q16 |

Op welke manier passen voorlezen en zelfstandig lezen bij de doelstellingen van de BSO?

1 weet niet

Q17 |

Werkt uw BSO samen met andere partners op het gebied van taal- en leesbeleid?

1 ja, namelijk ...

2 nee

B3 | Lezen en voorlezen op de BSO

Q18 |

Leest u zelf in uw vrije tijd?

- 1 ja, regelmatig
- 2 ja, soms
- 3 nee, nooit

Q19 |

Hoe belangrijk vindt u het regelmatig voorlezen op de groep?

	heel belangrijk	belangrijk	niet belangrijk	zo onbelangrijk	weet niet
voor 4 tot 6 jarigen	☐	☐	☐	☐	☐
voor 7 tot 8 jarigen	☐	☐	☐	☐	☐
voor 9 tot 12 jarigen	☐	☐	☐	☐	☐

Q20 |

Waarom vindt u voorlezen belangrijk?

Indien u meerdere antwoorden wilt invullen kiest u als eerste voor de belangrijkste en zo verder.

Meerdere antwoorden mogelijk.

- 1 rustmoment op de groep
- 2 taalstimulering van de kinderen
- 3 kinderen vragen erom
- 4 als aanvulling op thuis / school
- 5 bekend raken met boeken
- 6 past in een thema op de BSO
- 8 anders, namelijk...

Q21 |

Waarom vindt u voorlezen niet zo belangrijk?

Q22 |**Hoe belangrijk vindt u het regelmatig zelfstandig lezen op de groep?**

	heel belangrijk	belangrijk	niet belangrijk	zo onbelangrijk	weet niet
voor 4 tot 6 jarigen	☐	☐	☐	☐	☐
voor 7 tot 8 jarigen	☐	☐	☐	☐	☐
voor 9 tot 12 jarigen	☐	☐	☐	☐	☐

Q23 |**Kunt u een inschatting maken hoeveel boeken er op de BSO aanwezig zijn?**

Q24 |**Wat voor soort boeken zijn er beschikbaar?**

Meerdere antwoorden mogelijk.

- 1 leesboeken
- 2 stripboeken
- 3 kleuterboeken
- 4 prentenboeken
- 5 informatieve boeken
- 6 tijdschriften
- 9 gedichten
- 10 sprookjes
- 7 anders, namelijk...
- 8 geen van deze

Q25 |**Kunnen de kinderen de boeken zelfstandig pakken en gaan lezen?**

- 1 ja
- 2 nee
- 3 weet niet

Q26 |

Is er op uw BSO een leeshoek aanwezig waar de kinderen rustig kunnen lezen of voorgelezen kunnen worden?

- 1 ja
2 nee

Q27 |

Hoe tevreden bent u over de volgende aspecten van de BSO?

	heel tevreden	tevreden	niet tevreden / ontevreden	ontevreden	heel ontevreden
de boekencollectie	☐	☐	☐	☐	☐
de leeshoek	☐	☐	☐	☐	☐

Q28 |

Waarom bent u (heel) tevreden over de boekencollectie op de BSO?

- 1 weet niet

Q29 |

Waarom bent u (heel) ontevreden over de leeshoek op de BSO?

- 1 weet niet

Q30 |

Organiseert de BSO wel eens activiteiten rondom lezen en voorlezen?

- 1 ja, namelijk ...
2 nee

Q31 |

Zou u interesse hebben om (vaker) activiteiten te doen met de kinderen op de BSO rondom lezen en voorlezen?

- 1 ja
- 2 nee
- 4 weet niet

Q32 |

Wat heeft uw BSO nodig om (vaker) activiteiten te organiseren rondom voorlezen en zelfstandig lezen?

Q33 |

Kunt u van onderstaande stellingen aangeven in hoeverre u het hier mee eens bent?

	helemaal mee eens	mee eens	neutraal	niet eens	mee helemaal oneens	weet niet
kinderen vinden boeken en verhalen leuk en interessant	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kinderen vinden het leuk om voorgelezen te worden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ik vind boeken en verhalen belangrijk voor kinderen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ik stimuleer kinderen in hun leesontwikkeling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ik stimuleer kinderen om regelmatig een boek te pakken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
lezen en voorlezen zijn geen activiteiten voor de BSO	☐	☐	☐	☐	☐	☐

op de BSO is niet voldoende tijd om aandacht te geven aan lezen en voorlezen

Q34 |

Op welke manier stimuleert u de kinderen in hun leesontwikkeling of om regelmatig een boek te pakken?

B4 | Alleen voor de pedagogisch medewerker**Q35 |****Hoe vaak leest u of een van uw collega's voor aan de volgende leeftijdsgroep?**

	iedere dag	eens de week	in de maand	eens in het kwartaal	in het jaar	in nooit	niet van toepassing
voor 4 tot 6 jarigen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
voor 7 tot 8 jarigen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
voor 9 tot 12 jarigen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q36 |**Hoe vaak kiezen kinderen er zelf voor om te gaan lezen op de BSO?**

	iedere dag	eens de week	in de maand	eens in de zelden nooit	of niet van toepassing
4 tot 6 jarigen	☐	☐	☐	☐	☐
7 tot 8 jarigen	☐	☐	☐	☐	☐
9 tot 12 jarigen	☐	☐	☐	☐	☐

Q37 |**Welke activiteiten doet u wel eens met de kinderen naar aanleiding van een boek of verhaal?**

Meerdere antwoorden mogelijk.

- 1 knutselen
- 2 toneel
- 3 gesprek
- 5 interactief voorlezen
- 6 zelfstandig laten lezen
- 7 boekrecensie schrijven
- 4 anders, namelijk...

Q38 |

Zou u meer aandacht willen besteden aan lezen (zelfstandig lezen / voorlezen) in uw groep?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 weet niet

Q39 |

Wat heeft u daarvoor nodig?

- 1 weet niet

B5 | Aanschaf van boeken

Q40 |

Hoe vaak worden er nieuwe boeken aan de (voor)leescollectie toegevoegd?

- 1 wekelijks
- 2 maandelijks
- 3 een paar keer per jaar
- 4 één keer per jaar
- 5 minder dan één keer per jaar
- 6 vrijwel nooit
- 8 weet niet

Q41 |

Hoe komt uw BSO aan nieuwe (voor)leesboeken?

Meerdere antwoorden mogelijk.

- 1 die worden aangeschaft door de medewerkers
- 2 die worden aangeschaft door de leidinggevende
- 3 die lenen wij bij de bibliotheek
- 4 die krijgen wij van ouders of de scholen
- 5 anders, namelijk...

Q42 |

Waar worden deze boeken aangeschaft?

- 1 boekhandel
- 2 boekenmarkt / rommelmarkt
- 3 online
- 4 anders, namelijk...

Q43 |

Is er een budget voor boeken op uw BSO?

- 1 ja, er is een apart budget voor boeken beschikbaar
- 2 ja, maar boeken zijn onderdeel van het materialenbudget
- 3 nee, er is geen geld beschikbaar voor boeken
- 4 weet niet

Q44 |**Hoeveel geld heeft uw BSO het afgelopen jaar besteed aan boeken?**

Denkt u hierbij niet alleen aan de aanschaf van boeken, maar ook aan eventuele abonnementen en activiteiten rondom boeken.

- 1 ... euro
- 2 niets
- 3 weet niet

Q45 |

U geeft aan niet te weten hoeveel geld u het afgelopen jaar heeft uitgegeven aan boeken. Kunt u toch proberen een schatting te maken binnen een van onderstaande categorieën?

- 1 meer dan 500 euro
- 2 tussen de 250 tot 500 euro
- 3 tussen de 100 en 250 euro
- 4 minder dan 100 euro
- 6 weet niet

Q46 |

Wie is verantwoordelijk voor de boekencollectie op de BSO?

- 1 de leidinggevende is hiervoor verantwoordelijk
- 2 een aangewezen pedagogisch medewerker is hiervoor verantwoordelijk
- 5 alle pedagogisch medewerkers zijn hier samen voor verantwoordelijk
- 3 niemand is hier momenteel voor verantwoordelijk
- 4 anders, namelijk...

Q47 |

Op grond waarvan worden bepaalde boeken uitgekozen? Als u meer dan één antwoord wilt selecteren, kiest u dan als eerste het belangrijkste antwoord en daarna het tweede enzovoorts.

- 1 de prijs
- 2 voorkeur van de medewerkers
- 3 voorkeur van de kinderen
- 4 past binnen een bepaald thema
- 5 informatie vanuit bibliotheek of boekhandel
- 7 informatie vanuit websites of tijdschriften
- 6 anders, namelijk...

B6 | Leesbevorderingsnetwerk

Q48 |

Bent u bekend met de volgende landelijke leescampagnes?

	ja, ken ik van naam	alleen BSO aan mee	ja, daar doet mijn BSO aan mee	nee, ken ik niet	weet niet
De Nationale Voorleeswedstrijd	☐	☐	☐	☐	
Kinderboekenweek	☐	☐	☐	☐	
Kinderjury	☐	☐	☐	☐	
Jaar van het voorlezen	☐	☐	☐	☐	
De Nationale Voorleesdagen	☐	☐	☐	☐	

Q49 |

Als u meer zou willen weten over boeken en activiteiten rondom boeken waar zou u dan naar toe gaan voor informatie hierover?

Bijvoorbeeld voor inzicht in de nieuwste trends op het gebied van boeken en voorlezen.

Meerdere antwoorden mogelijk.

- 1 boekhandel
- 2 bibliotheek
- 6 collega's
- 4 vakliteratuur / tijdschriften, namelijk ...
- 5 websites, namelijk ...
- 7 anders, namelijk...

Q50 |

Op welke manier werkt uw BSO samen met de bibliotheek?

Meerdere antwoorden mogelijk.

- 1 wij lenen regelmatig boeken
- 2 wij maken gebruik van wissel- of thema collecties
- 3 wij bezoeken de bibliotheek met de kinderen
- 4 wij winnen informatie in over boeken bij de bibliothecaris
- 5 de bibliothecaris komt wel eens voorlezen op de BSO
- 6 anders, namelijk...
- 7 wij werken niet / zelden samen met de bibliotheek

Q51 |

Waarom wordt er niet samengewerkt met de bibliotheek?

Q52 |

Zou het interessant zijn voor uw BSO om een kant-en-klaar (voor)leespakket af te nemen bij de bibliotheek?

Denkt u bij een (voor)leespakket aan boeken, activiteiten rondom deze boeken voor de kinderen, posters en informatie in bijvoorbeeld een steeds wisselend thema.

- 1 ja
- 2 nee
- 3 weet niet

Q53 |

Hoe vaak zou een kant-en-klaar pakket willen ontvangen?

- 1 iedere maand
- 2 eens in het kwartaal
- 3 eens in het half jaar
- 4 eens per jaar
- 5 minder dan eens per jaar
- 6 weet niet

B7 | Ouderbetrokkenheid

Q54 |

Hoe vaak betreft u ouders, door middel van onderstaande activiteiten, bij uw BSO?

Meerdere antwoorden mogelijk.

	dagelijks	wekelijks	maandelijks	half jaarlijks	jaarlijks	niet	weet niet
via een nieuwsbrief	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
via een ouderavond	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
via een oudercomité	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
via het bijwonen van activiteiten (bijvoorbeeld een uitvoering of musical) van de kinderen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
via thema avonden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
via een praatje bij het ophalen van hun kind	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q55 |

Hoe worden ouders betrokken bij het (voor)lezen bij de BSO?

Meerdere antwoorden mogelijk.

1	☐	we praten met ouders over boeken
2	☐	we leggen boeken klaar voor ouders om mee te nemen
3	☐	we vragen ouders of kinderen vanuit thuis een boek mee willen nemen
4	☐	een rubriek in de nieuwsbrief gaat over boeken
5	☐	er is een soort bibliotheek op de BSO waar boeken geleend kunnen worden door de ouders
7	☐	lezen / voorlezen is bij ons een thema bij de ouderavond
6	☐	ouders worden niet betrokken bij lezen / voorlezen
8	☐	weet niet

B8 | Scholing

Q56 |

Heeft de BSO deelgenomen aan scholing over taalstimulering en/of leesbevordering?

- 1 ja, over beide onderwerpen
- 2 ja, alleen over taalstimulering
- 3 ja, alleen over leesbevordering
- 4 nee, dat heeft mijn BSO (nog) niet gedaan
- 5 nee, en ik ben ook niet bekend met scholing over deze onderwerpen
- 7 weet niet

Q57 |

Hoe vaak mag er door medewerkers op de BSO scholing worden gevolgd?

- 7 elke maand
- 1 een paar keer per jaar
- 3 eens per jaar
- 4 eens in de drie jaar
- 6 zelden tot nooit

Q58 |

Zou u interesse hebben in scholing voor uw medewerkers over taalstimulering en/of leesbevordering?

- 1 ja, over beide onderwerpen
- 2 ja, over taalstimulering
- 3 ja, over leesbevordering
- 4 nee, daar heb ik geen interesse in / dat is niets voor mijn BSO
- 5 weet niet

Q59 |

Aan welke onderwerpen op het gebied van <taalstimulering / leesbevordering> heeft u dan behoefte?

B9 | Overig

Q60 |

Wat is uw hoogst genoten opleiding?

- 1 ik ben niet opgeleid
- 2 ik heb een mbo studie afgerond
- 3 ik heb een hbo studie afgerond
- 4 ik heb een wo studie afgerond
- 5 anders, namelijk...

Q61 |

Is de studie die u heeft gedaan een meerwaarde voor de functie die u op de BSO vervult?

- 1 ja
- 2 nee
- 4 weet niet

Q62 |

Is er in uw opleiding aandacht geweest voor lezen en voorlezen

- 1 ja, namelijk ...
- 2 nee
- 3 weet niet

Q63 |

Wie moet Stichting Lezen volgens u bij de BSO benaderen om ideeën en activiteiten rondom lezen en voorlezen onder de aandacht te brengen?

Als u meer dan één antwoord geeft, wilt u dan de belangrijkste als eerste aanvinken.

Meerdere antwoorden mogelijk.

- 1 de leidinggevende
- 2 de pedagogisch medewerker
- 3 het bestuur
- 4 weet niet

Q64 |

Heeft u nog tips voor Stichting Lezen om voorlezen en zelfstandig lezen te stimuleren op de BSO?

In deze serie zijn eerder verschenen:

- Piek, Karlijn, *Zoveel lezen we (niet)*, 1995
Ven, Mascha van de, *Nieuwe media en lezen*, 2000
Kaufmann, Yolanda, *Voorlezen*, 2000
Tellegen, Saskia en M. Lampe, *Leesgedrag van vmbo-leerlingen*, 2000
Boter, Jaap, *Uitleengegevens als marketinginformatie*, 2001
Bos-Aanen, Joke, T. Sanders en L. Lentz, *Tekst, begrip en waardering*, 2001
Tellegen, Saskia, L. Alink en P. Welp, *De attractie van boek en computerspel*, 2002
Elsäcker, Willy van, *Begrijpend lezen*, 2002
Land, Jentine, et al., *Tekstbegrip en tekstwaardering op het vmbo*, 2002
Braaksma, Martine en E. Breedveld, *Het schoolvak Nederlands opnieuw onderzocht*, 2003
Guldmond, Ineke, *Emotionele betrokkenheid bij jeugdliteraire teksten*, 2003
Jager, Bernadet de, *Leesbegrip, leesplezier en de Friese taalnorm*, 2003
Verhallen, Maria, A.G. Bus en M.T. de Jong, *Elektronische boeken in de vroegschoolse educatie*, 2004
Lemaire, Christine, *Lezen doen we samen!*, 2004
Steendijk, Marjolein, *Een boekenwurm van zeven maanden door Bookstart*, 2004
With, Janetta de, *Overgangsliteratuur voor bovenbouwers?*, 2005
Schlundt Bodien, Walter en F. Nelck-da Silva Rosa, *Als jongeren lezen*, 2005
Land, Jentine, T. Sanders en H. van den Bergh, *Wat maakt een studietekst geschikt voor vmbo-leerlingen?*, 2006
Janssen, Tanja, H. Broekkamp en E. Smallegange, *De relatie tussen literatuur lezen en creatief schrijven*, 2006
Vries, Nienke de, *Lezen we nog?*, 2007
Chorus, Margriet, *Lezen graag!*, 2007
Hermans, Marianne, *Wereldliteratuur in het curriculum*, 2007
DUO Market Research, *Positie jeugdliteratuur in het voortgezet onderwijs*, 2009
Oberon, *Leesbevordering in het basisonderwijs*, 2009
Ghonem-Woets, Karen, *Elke dag boekendag!*, 2009
Ghonem-Woets, Karen, *Literaire competentie in groep 3 tot en met 8*, 2010
Lammers, Elma *Wie niet lezen wil moet schrijven*, 2010
Bleeker, Elli, *On Reading in the Digital Age*, 2010
Bakker, Niels, *Digitaal literair lezen - doen we het al?*, 2010
van Berge, Maartje Johanna, *Er was eens...*, 2010
la Roi, Tiny, *Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste...boek!*, 2010
Ghonem-Woets, Karen, *Kennis van literaire conventies bij kinderen in de basisschoolleeftijd*, 2010
DUO Market research / CED groep, *Wie leest, heeft de wereld binnen handbereik*, 2010
Duursma, Elisabeth, *Voorlezen in gezinnen in Nederland*, 2011
Hermans, Marianne en Lonneke Jans, *De Schoolschrijver*, 2012
Jong, Maria de en Adriana Bus: *AVI gaat digitaal: beginnende lezers oefenen op tablet*, 2013
Bakker, Niels: *Het besmet kinderen met het lezen-is-leuk-virus!*, 2013
Huysmans, Frank: *Van woordjes naar wereldliteratuur*, 2013